

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลงาน เรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพารา : กรณีศึกษา ตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอผลการศึกษา ออกเป็น 4 หัวข้อดังต่อไปนี้

1. บริบทของการศึกษา
2. กระบวนการนำเข้าและการบริหารแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
3. ปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
4. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

บริบทของการศึกษา

ในการศึกษางานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ในบริบทของการศึกษาด้านต่าง ๆ ควรจะได้ทำความเข้าใจถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ทางการปกครองของตำบลขุนช่องที่ผ่านมา ในทำนองเดียวกัน อดีตมักจะเป็นที่มาของปัจจุบัน และปัจจุบันก็มักส่งผลสู่ออนาคตอยู่เสมอ อาทิ บริบททางเศรษฐกิจ บริบททางการเมือง และบริบททางสังคมตลอดจน โครงสร้างทางความสัมพันธ์ภายในชุมชน เป็นการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเรียนรู้ศึกษารากฐานทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ เอกลักษณะ ที่มีความโดดเด่นในแต่ละชุมชนท้องถิ่น หลังจากนั้นจะพบความต่อเนื่อง และเกิดนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงที่มีความเชื่อมโยงสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การนำเสนอผลการศึกษาบริบทของการศึกษาด้าน โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม อันเรียกได้ว่าเป็นกรณีศึกษาสภาพชุมชนซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสีย และง่ายต่อการศึกษาเข้าใจ ผู้วิจัยจะแบ่งบริบทของการศึกษาออกเป็น 3 ช่วงใหญ่ ๆ ดังนี้

1. บริบทของชุมชนขุนช่องยุคดั้งเดิม (ตั้งแต่การเกิดขึ้นของชุมชนถึง พ.ศ. 2517)

จากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ พบว่านับแต่อดีตเป็นต้นมา ยังไม่มีผู้ที่เข้ามาศึกษาและส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีเพียงข้อมูลขององค์การ

บริหารส่วนตำบลขุนช่องที่กล่าวถึงความเป็นมาของตำบลขุนช่อง โดยภาพรวมไว้แต่ข้อมูลดังกล่าว ก็ไม่มีความละเอียดมากนัก การศึกษาส่วนใหญ่จึงมักอ้างอิงจากประวัติศาสตร์คำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เนื่องจากไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนทางเอกสารได้ การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลขุนช่องในครั้งนี้จึงอาศัยการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลหลัก และจากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสารทางวัตถุและคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่สามารถสรุปได้ว่า ขุนช่องเป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมโดยผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้เท่าที่มีเอกสารและหลักฐานปรากฏ สามารถจำแนกการอพยพถิ่นฐานทางชาติพันธุ์ของตำบลขุนช่องออกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มชนพื้นเมืองเดิม ได้แก่ กลุ่มคนชาวช่องเดิม กลุ่มนี้จากผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกมีข้อค้นพบว่า เป็นคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลขุนช่อง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อการขยายที่ดินทำกินมาจากอำเภอมะขาม และอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี นอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มคนจากอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหมดถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมของตำบลขุนช่อง ซึ่งบริเวณที่ตั้งตำบลขุนช่องดั้งเดิมมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาทำให้เกิดการเรียกกลุ่มของตัวเองว่า “ขุนช่อง” และเปลี่ยนมาเป็น “ขุนช่อง” ในที่สุด ผลการศึกษาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชื่อว่าคนกลุ่มนี้เป็นคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลขุนช่อง (ผู้อาวุโสชุมชน. สัมภาษณ์. 2557)

กลุ่มที่ 2 กลุ่มคนที่อพยพมาจากจังหวัดระยองในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช โดยเป็นทหารของขุนรามหมื่นช่องเจ้ากรมการเมืองระยอง มีเรื่องเล่าตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชยกพลมาที่เมืองระยองและไปที่จังหวัดจันทบุรี โดยขุนรามหมื่นช่องนั้นได้นำทหารเข้าโจมตีฝ่ายพระเจ้าตากสิน และตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้จนถูกไล่ตีจนหายไปเมื่อถึงปากน้ำประแส แต่มีประวัติกล่าวถึงขุนรามหมื่นช่องอีกครั้งในการเข้าไปอยู่กับเจ้าเมืองจันทบุรี โดยกลุ่มนี้เชื่อว่ากลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตำบลขุนช่อง อาจเป็นทหารของขุนรามหมื่นช่องที่ถูกกองทัพของพระเจ้าตากสินตีพ่ายและหนีสงครามเข้ามาอยู่ในเขตชุมชนขุนช่องจนเป็นที่มาของตำบลขุนช่องในปัจจุบัน (พระครูสุวิมลศิริรักษ์. สัมภาษณ์. 2557)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มคนผู้ที่อพยพมาจากมาจากอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอท่าใหม่ และอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี อำเภอบ้านค่าย และอำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานมากที่สุดคือ กลุ่มคนที่มาจากอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มนี้เชื่อว่าเป็นกลุ่มชาวไทยที่มีเชื้อสายขุนช่องดั้งเดิมไม่ได้มีเชื้อสายมาจากช่อง และไม่ได้เกิดจากกองกำลังทหารของขุนรามหมื่นช่องหนีทัพมาจากประวัติศาสตร์ของคำบอกเล่าที่มีการเล่าขานต่อ ๆ กันมานั้น พอจะสรุปได้ว่าชื่อขุนช่องเกิดจาก “ขุน” ซึ่งเป็นตำแหน่ง

นายบ้านในสมัยก่อนกับคนที่ชื่อ “สร้อย” ที่เป็นนายบ้านและเป็นผู้บุกเบิกจนทำให้เกิดการพัฒนาของชุมชนขุนช่องดังกล่าว คนในสมัยโบราณจึงได้ใช้เป็นชื่อเรียกขานชุมชนว่า “ขุนสร้อย” แต่ต่อมาได้เกิดความเพี้ยนทางภาษาการพูดจาสื่อสารจนกลายเป็นคำว่าขุนช่องในปัจจุบัน (พระครูสุวิมลศิริรักษ์. สัมภาษณ์. 2557)

การที่ทำให้หน้าเชื่อได้ว่าขุนช่องเป็นชุมชนเก่าแก่ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่กล่าวว่า

“ชุมชนนี้มีมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ผมแล้ว พ่อแม่ผมก็เกิดที่ขุนช่องนี้แหละ ผมไม่รู้หรอกว่าคนเขาเข้ามาอยู่ที่นั่นกันตั้งแต่เมื่อไหร่” (ไวย คะเซนท์. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของพระสงฆ์ซึ่งเป็นทายาทตระกูลดั้งเดิมรูปหนึ่งที่ว่า

“อาตมาเกิดที่นี้อยู่ที่นี่มาตั้งแต่เด็ก บวชมาเกือบสี่สิบปีแล้วโยม อาตมาสนใจความเป็นมาของบ้านเราเหมือนกัน อาตมาก็หาหลักฐานไม่ได้เหมือนกัน บอกไม่ได้ชัดเจนหรือว่าหมู่บ้านเรานั้นเกิดมาตั้งแต่เมื่อไหร่ มีแต่คำบอกเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา หลักฐานที่พอบอกได้ว่าที่นี่เป็นหมู่บ้านมานานก็โบสถ์ของวัดเรานี่แหละ อาตมาก็คาดว่าโบสถ์หลังนี้สร้างมาเกือบ 200 ปีนั่นแหละโยม ” (พระครูสุวิมลศิริรักษ์. สัมภาษณ์. 2557)

จากประวัติความเป็นมาที่กล่าวถึงประวัติชุมชนขุนช่องและจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนทั้งสองท่านซึ่งให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ทำให้พอสรุปได้ว่าชุมชนขุนช่องเป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาแต่ครั้งโบราณกาล สำหรับในด้านเศรษฐกิจหรือการประกอบอาชีพของผู้คนในสมัยอดีต จากการศึกษาพบว่า ผู้คนในอดีตใช้ชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม กล่าวคือเป็นวิธีการผลิตในลักษณะของไว้กินใช้ในครัวเรือน ซึ่งหากมีส่วนเหลือจากการอุปโภคบริโภคจะใช้วิธีการแลกเปลี่ยน เช่น การนำข้าวเปลือกไปแลกกับเกลือ การนำน้ำมันยางแลกกับเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ กะปิ น้ำปลา เป็นต้น ส่วนพลังที่ใช้ในการผลิตจะอาศัยแรงงานจากครอบครัวและเครือญาติ รวมถึงแรงงานจากสัตว์เลี้ยง เช่น โค กระบือ เป็นต้น ในกรณีของแรงงานจากครอบครัวและเครือญาตินั้นจะเป็นลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยปราศจากการจ้างแรงงานวิธีการดังกล่าวอาจจะเรียกได้ว่าเป็นสภาพของการ “ลงแขก” “เอาแรง” และ “ช่วยงานกัน” เมื่อหันไปพิจารณาด้านการเมืองการปกครองพบว่า ตำบลขุนช่องในยุคนี้แม้จะมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2475 แล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อค้นพบว่าโดยข้อเท็จจริงการปกครองในเขตตำบลขุนช่องนี้ ยังคงเป็นการปกครองในลักษณะพระเดชพระคุณหรืออาจกล่าวเทียบเคียงได้ในลักษณะของ “นายบ้าน” ซึ่งการปกครองในลักษณะนี้ชนชั้นปกครองจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมไปถึงการติดต่อประสานงานกับ

ส่วนราชการภายนอก เช่น ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการทำหน้าที่ของผู้ปกครองชุมชน ในยุคนี้ยังทำหน้าที่ในการป้องกันนักเลงต่างถิ่น เพื่อไม่ให้เข้ามารุกรานชาวบ้านรวมถึงการป้องกันโจรผู้ร้ายที่จะมาปล้นวัวปล้นควาย และช่วยกันสอดส่องมิให้สัตว์ร้ายในป่าเข้ารุกรานในยามวิกาล เช่น หมู เสือ โคร่ง เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“โอ๊ย! คนเมื่อก่อนอยู่ที่นี้กันอย่างลำบากมาก ไหนจะสู้สัตว์ป่า ตกเย็นต้องมีการผลัดกันเฝ้าเวรยาม ไหนจะสู้กับโจรขโมย ที่สำคัญสุดก็ไข้ป่านี้แหละ พ่อแม่ฉันอยู่มาตั้งแต่ฉันยังไม่เกิด แกล่มาให้ฟังถึงความลำบากตั้งแต่ฉันยังเด็ก เด็กรุ่นเดียวกับฉัน โคนไข้ป่าตายไปก็หลายคน”(ไวย คะเชนทร์. สัมภาษณ์. 2557)

ในท่วงทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาในด้านวัฒนธรรมชุมชนการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่า ชาวชุมชนตำบลขุนช่องยังคงมีความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจจะเห็นได้จากเมื่อมีกรณีให้เห็นว่าไม่เป็นมงคล จะมีการบนบานสานกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ศาลพระภูมิ นางไม้ เจ้าที่เจ้าทาง และรุกขเทวดา เป็นต้น ทั้งนี้ยังคงรวมไปถึงการเดินทางไปให้พระพรมน้ำมนต์ที่วัดเนื่องจากในสมัยนี้ผู้คนที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในชุมชนตำบลขุนช่องยังคงนับถือศาสนาพุทธเป็นหลักและมีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเมื่อถึงวันธรรมสวนะที่คนโบราณถือเอาวัน 8 ค่ำ และ 15 ค่ำของทุกเดือนเป็นวันที่มีความสำคัญเมื่อถึงวันดังกล่าวชาวบ้านสมัยนี้มักจะรวมตัวกันในการหยุดงานและพากันไปทำบุญที่วัดในชุมชนซึ่งได้แก่ วัดขุนช่อง เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“สมัยก่อนชาวบ้านมีศีลมีธรรมมีใจโอบอ้อมอารี เมื่อถึงวันพระพวกเราจะพากันไปวัดทุกคน”(ไวย คะเชนทร์. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อไปพิจารณาโครงสร้างทางสังคมของชุมชนขุนช่อง การศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า สังคมของชุมชนช่องมีการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยในลักษณะของการเป็นเครือญาติซึ่งถ้าหากเกิดเรื่องใด ๆ ในชุมชนก็จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการมีมิตรจิตมิตรใจ โดยที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนที่สามารถแปรคุณค่าให้อยู่ในรูปของทรัพย์สินเงินทอง หรือสิ่งตอบแทนอื่นใดที่มีคุณค่าเกินกว่าน้ำใจ ปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้จากการช่วยกันสร้างบ้านและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ผลการศึกษาประการหนึ่งที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบว่าการอยู่ในสังคมแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยของชาวชุมชนตำบลขุนช่องที่มีอัตลักษณ์ก็คือการที่สามารถพูดคุย ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอันเกิดจากการเมืองที่ดี การพิพาทเรื่องที่ดินที่ดีสามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมาในชุมชนได้ โดยไม่ต้องให้เรื่องการทะเลาะวิวาทนั้น ๆ ดำเนินการไปถึงโรงถึงศาลสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนสมัยก่อนพอมีเรื่องราวขัดแย้งใด ๆ พุดกันไม่กี่คำก็รู้เรื่อง จบที่หมู่บ้าน แต่ทุกวันนี้มีเรื่องอะไรนิดหน่อยก็ลากันไปโรงถึงศาล เสียเงินทองโดยใช่เหตุ”(สุรพนธ์ สาระธนะ. สัมภาษณ์. 2557)

2. บริบทของชุมชนชนชั้นสูงยุคภายใต้ระบบกึ่งตลาดตั้งแต่ (พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2537)

ในการกล่าวถึงบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของชุมชนตำบลขุนช่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2537 นั้นการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า ในด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของคนสมัยนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดกล่าวคือ การประกอบอาชีพภาคการผลิตเริ่มมีการขยายการผลิต ด้วยการผลิตเพื่อไว้เลี้ยงชีพส่วนหนึ่งและส่วนที่เหลือก็นำออกขายให้ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนเดียวกันและชุมชนในละแวกใกล้เคียง มีการครอบครองที่ดินปริมาณที่มากขึ้นในแต่ละครัวเรือน สมัยนี้ผู้นำชุมชนเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญภายในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากสังคมชุมชนชนชั้นสูงเริ่มมีการเพิ่มขยายอัตราประชากรและสิ่งก่อสร้าง ทำให้อำนาจในการตัดสินใจตลอดจนอำนาจในการพิจารณากฎเกณฑ์หรือระเบียบการต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น การแจ้งเกิด การแจ้งตาย เป็นต้น และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น ถนน ไฟฟ้า เป็นต้น หน่วยงานราชการได้จัดทำงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกเหล่านั้นเข้าสู่ชุมชนตำบลขุนช่องตามลำดับ

เหตุนี้ผู้วิจัยเรียกว่ายุคของการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตเพื่อดำรงชีพและการแลกเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการดำรงชีพและเพื่อขาย โดยที่ภาคการผลิตเริ่มมีการพัฒนาด้วยเครื่องจักรเข้ามาสู่ระบบการผลิตเพื่อทดแทนแรงงานสัตว์เลี้ยงประเภทวัวควาย นอกจากนั้นแล้วยังปรากฏว่าเกิดกระบวนการจ้างแรงงานขึ้นมาบ้าง ซึ่งไม่ใช่การช่วยเหลือเอาแรงกันในลักษณะของ “การลงแขก” เหมือนแต่ก่อน ค่าตอบแทนการทำงานจะมีค่าเป็นเงินทองมากกว่าสิ่งของหรือเครื่องอุปโภคบริโภคที่ต่างฝ่ายต่างมอบให้กันและกัน ตามสภาพฐานะและโอกาส ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“เมื่อก่อนนี้ชาวบ้านขุนช่องต้องตื่นแต่เช้ามีด จูงวัวจูงควายไปทำนาดินก็ดี น้ำสมบูรณ์ ข้าวงามเดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปเพราะสังคมต้องแข่งขันกันทำกิน การทำนาเริ่มจางหาย ชาวบ้านไปรับจ้างกันมาก มันได้เงินเร็ว” (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

เมื่อมีความเจริญทางด้านถนนเข้ามาแล้ว การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคนำไฟฟ้าเข้ามาด้วยคนในชุมชนบ้านขุนช่องก็ได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อไฟฟ้าเข้ามาแทนที่ตะเกียงทำให้ประชาชนมีความต้องการสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม เป็นต้น ที่จริงแล้วประโยชน์อันสูงสุดจากการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานนั้นกลับมิได้ตกอยู่กับคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนชั้นสูงผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว ทว่ากลุ่มพ่อค้าและเหล่านายทุนทั้งหลายที่ต่างก็หยิบยื่นสิ่งอำนวยความสะดวกตามแบบการบริโภคนิยมมาให้กับคนในชุมชน มีนายทุนจากนอกชุมชนได้นำอุปกรณ์ไฟฟ้าเข้ามาขายให้กับคนในชุมชนขุนช่อง (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

ชาวบ้านขุนช่องบางคนมีรายได้มีเงินมากพอที่ซื้อเงินสด แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีรายได้เงินไม่พอก็ต้องซื้อเครื่องไฟฟ้าด้วยบริการเงินผ่อน หลายรายต้องขายที่ดินให้กับนายทุน หรือจำหน่าย

จำนองไว้แล้วออกไปบุกเบิกที่ใหม่เพราะติดหนี้ต้องเสียนาและไร่ ประกอบกับพืชผลทางการเกษตร มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรแบบใหม่ที่ต้องลงทุนมากชาวนาชนชั้นล่างจึงแสวงหารูปแบบใหม่ของการทำมาหากิน ชาวนาชนชั้นล่างจึงมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลักคือ ข้าว มันสำปะหลัง และการเป็นลูกจ้างในการทำสัมปทานป่าไม้ เป็นต้น เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้มากยิ่งขึ้นจากการทำการเกษตรหลักปลูกข้าว และมันสำปะหลัง ดังนั้นวิถีชีวิตชุมชนชาวนาชนชั้นล่างที่เปลี่ยนไปตามเศรษฐกิจจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

จากสาเหตุและปัจจัยดังกล่าวยังผลให้ชาวนาชนชั้นล่าง เริ่มมีการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อนำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ให้สมดุลกับรายจ่ายที่มากขึ้น นอกจากมีการปลูกข้าวเป็นหลัก ยังมีการปลูกมันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจอีกด้วย การทำไร่มันสำปะหลังของชาวนาชนชั้นล่าง เริ่มมีการใช้เครื่องทุ่นแรงประเภทรถไถแทรกเตอร์กันแล้ว เพราะมีนายทุนจากนอกหมู่บ้านเข้ามารับจ้างไถไร่ โดยจะคิดอัตราค่าจ้างไร่ประมาณ 60 บาทต่อไร่ สภาพพื้นที่ที่ใช้ปลูกมันสำปะหลังต้องสามารถระบายน้ำได้ดี แต่ชาวนาชนชั้นล่างคิดว่าปลูกแล้วเดี๋ยวก็ขูดมันสำปะหลังขายได้เงิน ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าที่ว่า

“เมื่อสมัยก่อนพอป่าเตียน คนนอกเริ่มเข้ามา คนที่นี่ก็เริ่มเปลี่ยนไป หันไปปลูกมันกันเป็นแถวเลย ที่สูงที่ต่ำไม่สนแล้วอาชีพเดิมก็ทำ จะเหลืออะไรมันก็นำมาหมก คนที่รวยก็นายทุนนั่นแหละ” (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

ปี พ.ศ. 2517 เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่ ทางราชการได้ทำการอนุญาตให้มีการสัมปทานป่าไม้ในเขตพื้นที่ตำบลขุนช่อง ทำให้มีการตัดถนนสายสำคัญ คือเส้นทางสายนาขายอามไปแก่งหางแมว ซึ่งการสัญจรในอดีตจะใช้เส้นทางจากอำเภอเมืองจันทบุรีผ่านอำเภอเขาคิชฌกูฏไปอำเภอแก่งหางแมว และใช้การสัญจรทางเรือที่มีจุดเริ่มต้นจากอำเภอท่าใหม่ล่องขึ้นไปอำเภอแก่งหางแมว นับว่าเป็นการเดินทางติดต่อกับอำเภออื่นเป็นไปด้วยความยากลำบาก แต่เมื่อมีการสัมปทานป่าไม้ทำให้มีการตัดถนนเส้นใหม่ดังกล่าวและเพื่อให้สะดวกในการลำเลียงไม้ออกจากพื้นที่ได้สะดวก ทำให้ถนนที่ใช้ในการชักลากไม้ออกจากกลายเป็นถนนที่ชาวนาชนชั้นล่างใช้เดินทางติดต่อกับหมู่บ้านและอำเภออื่นได้มากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ชาวนาชนชั้นล่างเริ่มมีการเคลื่อนไหว เพื่อปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ จนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนและขายผลผลิตระหว่างกันอย่างเลียงไม่ได้ ซึ่งคุณค่าและราคาสินค้าขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย ในการนี้ชาวนาชนชั้นล่างเริ่มเก็บรวบรวมเงิน เพื่อซื้อรถจักรยานยนต์ใช้แทนรถจักรยาน และจากการสัมปทานป่าไม้ จนเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เจ้าของพื้นที่เดิมจึงเริ่มทำการเกษตรเพื่อการพาณิชย์ ขณะที่เศรษฐกิจชุมชนชนชั้นล่างมีแนวโน้มก้าวเข้าสู่วิถีการผลิตเพื่อการขายมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมจำได้ว่าปี 2517 หรือปี 2518 ประมาณนั้น ผมได้รับการชักชวนจากพรรคพวกให้เข้ามาดูที่ดิน เขาบอกว่าดินดี และราคาไม่แพง เรามันคนเงินน้อยเลยสนใจ” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับการศึกษาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของชุมชนขุนช่องพบว่า ในช่วง พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2537 ผลการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่าการเปลี่ยนแปลงไปหลายประการ เริ่มจากลักษณะทางการเมืองการปกครองแบบไม่เป็นทางการที่เรียกว่า “นายบ้าน” ถึงคราวต้องสิ้นสุดลงเนื่องจากมีกฎหมายที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบวิธีการเลือกตั้งกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นทางการและให้ตำบลขุนช่องขึ้นตรงเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ขณะที่การเลือกตั้งกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านจะใช้วิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยตรงในระบบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงพบว่าผู้ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ซึ่งมีหน้าที่ปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน ตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย แท้ที่จริงแล้วส่วนใหญ่จะเป็นการแฝงตัวเข้ามาของผู้มีอิทธิพลภายในชุมชนนั่นเอง บางรายก็เป็นกลุ่มนักเลงหัวไม้ เนื่องจากว่าการดำรงตำแหน่งดังกล่าวถูกมองว่ามีเกียรติ และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ ค่าตอบแทนที่เป็นเงินเดือนประจำตำแหน่ง อีกทั้งกลุ่มบุคคลผู้มีตำแหน่งดังกล่าว ยังสามารถใช้ตำแหน่งเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี หน้าที่โดยตำแหน่งของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ชาวบ้านอย่างเสมอภาคเป็นธรรมแล้ว ยังคงมีภารกิจหน้าที่สำคัญในการเป็นตัวเชื่อมเพื่ออำนวยความสะดวกระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวบ้านชุมชนอีกด้วย (สุรพันธ์ สารระชนะ. สัมภาษณ์. 2557)

การเมืองการปกครองในช่วง พ.ศ. 2500 ถึง 2537 ของชุมชนขุนช่อง สมัยนี้เกิดการเลือกตั้งตามกฎระเบียบวิธีการของทางราชการอย่างเป็นทางการด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยตรง ขณะที่ผลประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ เริ่มเกิดขึ้นในชุมชนขุนช่องอยู่เรื่อย ๆ โดยที่นักการเมืองการปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่หลักคือการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนขุนช่องและเป็นตัวเชื่อมเพื่ออำนวยความสะดวกระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวบ้านในชุมชน

ในส่วนการศึกษาด้านโครงสร้างทางสังคมมีข้อค้นพบว่า เมื่อวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนขุนช่อง เริ่มเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจจากการผลิตเพื่อการยังชีพและแลกเปลี่ยน ไปเป็นลักษณะของเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและเพื่อขาย เป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ผู้คนในสังคมชุมชนเห็นแก่ตัวมากขึ้นตามลำดับ จากแรงงานที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันในภาคการผลิตแบบ “ตกแรง” หรือ “ลงแขก” เหมือนสมัยก่อน ก็กลับกลายมาเป็นการเรียกร้องค่าตอบแทน เกิดกระบวนการจ้างงานที่เมื่อเสร็จงานจะต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินตราหรือไม่ก็เป็นผลประโยชน์อื่นที่ตกลงกัน ขณะที่วิถีชีวิตของชาวบ้านขุนช่องที่เคยรักใคร่กลมเกลียว และเต็มไปด้วยความสมัครสมานสามัคคี กลับเริ่มมองเห็นรอยปริ้วา

เริ่มแตกความสามัคคี ซึ่งมีผลพวงมาจากการเห็นผลประโยชน์จากที่ดินทำกิน และการถางป่าเพื่อขายให้กับนายทุนนอกพื้นที่ และหลังการสัมปทานป่าไม้ก่อให้เกิดการเข้ามาทำประโยชน์ในที่ดินอย่างแพร่หลาย ส่วนปัจจัยด้านการกินการใช้ของชาวบ้านในช่วงนี้ มีข้อค้นพบว่าชาวบ้านเริ่มก้าวเข้าสู่แนวลัทธิบริโภคนิยม กล่าวคือเริ่มจัดซื้อจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับชีวิต เช่น วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม เป็นต้น ยังผลให้ชาวบ้านชุมชนขุนช่องบางรายเป็นหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ จากการกู้ยืมจากการผ่อนสินค้าอุปโภคบริโภค จนหลายรายต้องขายที่ดิน (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

3. บริบทของชุมชนช่องยุคภายใต้ระบบตลาด ตั้งแต่ (พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557)

ในการกล่าวถึงบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของชุมชนตำบลขุนช่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 ถึง พ.ศ. 2557 นั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า เป็นยุคเศรษฐกิจแบบการผลิตเพื่อขายเต็มรูปแบบการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เมื่อรัฐบาลเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจ ด้วยการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หนึ่งเมื่อปี 2504 ทำให้สังคมไทยเริ่มเข้าสู่จุดเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ สังคมเกษตรกรรมของไทยมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการทำ “เกษตรพอเพียง” ผลิตเพื่อการยังชีพมาสู่การผลิต “เพื่อการค้า” เป็นหลักตามนโยบายของรัฐบาล ผลที่ตามมาคือ เกษตรกรเริ่มใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช นับตั้งแต่ปี 2520 เรื่อยมา รวมถึงมีการนำเข้าวัตตุดอกฤทธิ์ประเภทสารเคมีเพื่อการเกษตรประเภทอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป้าหมายก็เพื่อเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพดีเพื่อการ “ส่งขาย” ใช้เครื่องจักรกลทางเกษตรขนาดใหญ่ และเปลี่ยนจากการทำการเกษตรผสมผสาน มาสู่การส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่รับประกันด้านปริมาณผลผลิต ทั้งนี้ก็เพื่อเป้าหมายในการ “ค้าขาย” เป็นหลักอีกเช่นกัน

ชุมชนขุนช่องได้เข้าสู่ยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตและการดำเนินชีวิตขนาดใหญ่เมื่อมีการสัมปทานป่าไม้ ส่งผลต่อความรู้สึกของชาวบ้านขุนช่องในความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภูทอกต่อนานอย่างน่าตกใจ ผู้คนในชุมชนที่เคยเชื่อว่าต้นไม้ใหญ่เป็นที่สิงสถิตของเหล่ารุกขเทวดา เจ้าป่า เจ้าเขา เริ่มจางหายไปโดยปริยาย การที่คนเห็นความสำคัญของการทำงานที่จะเป็นหนทางให้ได้เงินมากขึ้น ทำให้แรงงานส่วนหนึ่งที่เคยใช้ชีวิตทำการผลิตในครอบครัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในอาชีพไป ความสะดวกของการคมนาคมทำให้การติดต่อกับสังคมภายนอกสะดวกขึ้น และเป็นช่องทางสำคัญในการนำผลผลิตจากชุมชนเข้าสู่ระบบการตลาด ความรู้จากภายนอกที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบรายได้จากผลผลิต เช่น การเปรียบเทียบรายได้ระหว่างการปลูกข้าวกับการทำสวนยาง หรือมันสำปะหลัง ความต้องการบริโภคอุปโภคตามการกระตุ้นของสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเข้ามาหลังจากไฟฟ้าได้เข้ามาในชุมชน ทำให้ความคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก (ไวย คะเชนทร์, สัมภาษณ์, 2557)

ประมาณ พ.ศ. 2537 ชาวมุสลิมชนชองเริ่มมีการแผ้วถางพื้นที่ของตนเองที่ครอบครองมาแต่อดีต เมื่อมีนายทุนจากที่ต่าง ๆ เริ่มเข้ามาในชุมชนมากขึ้น โดยในอดีตนั้นชาวบ้านจะครอบครองที่ดินไว้โดยไม่ทำประโยชน์ เนื่องจากไม่มีเครื่องจักร ไม่มีความรู้ และไม่มีที่จำหน่าย ส่งผลให้ที่ดินเหล่านั้นไม่มีราคา การแบ่งที่หรือการให้ที่ดินทำกิน ในสมัยก่อนจึงเป็นเรื่องปกติของชาวบ้านชอง แต่ยุคปัจจุบันเมื่อมีนายทุนเข้ามามาก และกว้านซื้อที่ดินเพื่อทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ ทำให้ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้น จากราคาไร่ละไม่ถึงหนึ่งร้อยบาทในราวปี พ.ศ. 2520 จนมีราคาไร่ละประมาณ 3,000 – 5,000 บาท ในปี พ.ศ. 2537 และเพิ่มสูงขึ้นเป็นไร่ละประมาณ 250,000 – 1,500,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ดังคำสัมภาษณ์ของนายทุนยุคแรก ๆ ที่เข้ามาในชุมชนกล่าวว่า

“เมื่อก่อนตอนที่ลุงเข้ามาอยู่ที่ใหม่ ๆ ก็เมื่อประมาณซัก 30 กว่าปีที่แล้ว ตอนนั้นลุงมาซื้อเขาใช้วิธีโดยการตัดช่องทางเดินรอบ ๆ แดน แล้วก็ประมาณเอาว่ากี่ไร่ ที่ซื้อไว้ที่แรกก็เหมือนกันว่า 50 ไร่ลุงจ่ายดั่งค์เขาไป 800 บาทแค่นั้นแหละ” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้เฒ่าผู้แก่ท่านหนึ่งที่ว่า

“เมื่อก่อนใครจะคิดว่าดินที่นี่จะมีค่า ใคร ไม่มีที่เขาก็แบ่งที่ให้ปลูกบ้านกันก่อนนั้นลุงเคยแบ่งที่ให้คนแถวนี้ไปทีนึง ลุงเองเคยมีที่สี่ห้าร้อยไร่ ทำก็ทำไม่ไหว และก็ไม่ว่าจะปลูกอะไร เอาไปขายให้ใคร เลยทยอยขายไปเรื่อย ตอนนั้นลุงขายไปไร่ละไม่กี่พันบาท แล้วดูตอนนี้เป็นไง ไร่หนึ่งเป็นแสนสองแสนไปนู่น” (ธิน ปิติสว. สัมภาษณ์. 2557)

ตั้งแต่วิถีชีวิตของชาวมุสลิมชนชองเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพสู่การผลิตเพื่อการขายจนถึงประมาณปี พ.ศ. 2539 พืชเศรษฐกิจหลักของชาวมุสลิมชนชองได้แก่ มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส และข้าวเป็นการปลูกเพื่อต้องการขายเพื่อให้ได้เงินที่เป็นรายได้มากขึ้น มีการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกขยายกิจการให้ใหญ่โตและเพิ่มผลผลิตได้มาก และเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านของความสะดวกสบายในการขนส่งโดยผู้ปลูกไม่ต้องขนส่งสินค้าเพื่อไปส่งขายด้วยตนเองที่โรงงาน ทั้งนี้จะมีพ่อค้าคนกลางมาเปิดลานสำหรับรับซื้อถึงในชุมชนเอาผลผลิตที่ชาวบ้านในชุมชนเก็บเกี่ยวได้ไปส่งขายต่อโรงงาน ขณะเดียวกันนายทุนต่างถิ่นที่เข้ามาซื้อที่ดินได้นำพืชเศรษฐกิจมาปลูกในพื้นที่เพิ่มอีก 2 ชนิดได้แก่ ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ด้วยเหตุนี้เองทำให้ในพื้นที่ตำบลชองมีพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญประกอบด้วย มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส ข้าว ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ความคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตของชาวมุสลิมชนชองเปลี่ยนแปลงไปครอบคลุมต่าง ๆ ได้ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน บางครอบครัวจึงหันไปเป็นแรงงานให้กับนายทุนที่เข้ามาในพื้นที่การผลิตเพื่อขายก็เป็นทางเลือกที่เกษตรกรชาวมุสลิมชนชองเลือกเป็นหนทางแก้ไข และเพื่อให้ได้ทุนมาหมุนเวียนต่อไป จากวิถีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและแลกเปลี่ยนสินค้าก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจเพื่อการยังชีพเพื่อขายและมีการพัฒนาตามยุคสมัยของการผลิตเพื่อขายอย่างรวดเร็ว

ชาวบ้านเกือบทุกหมู่บ้านในชุมชนขุนช่องเกิดความลุ่มหลงวัตถุนิยม ระบบทุนนิยมด้วยการขายที่ดินของตนเพื่อนำเงินไปซื้อความสุขให้ตนเอง คนหนุ่มสาวในชุมชนหันไปทำงานในชุมชนอื่น ๆ หรือเป็นผู้ใช้แรงงานแทน (สุรพันธ์ สารธรณะ. สัมภาษณ์. 2557)

จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นทำให้ตำบลขุนช่องเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรแห่งใหม่ มีผลผลิตออกสู่ตลาดในปริมาณเพิ่มขึ้น พื้นที่ทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ได้รับความนิยมนายทุนนอกพื้นที่ที่เข้ามาครอบครองที่ดินอย่างแพร่หลาย โดยในปี พ.ศ. 2550 ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลขุนช่องระบุว่าในตำบลขุนช่องมีพื้นที่ปลูกยางพารามากกว่า 70,000 ไร่และมากกว่าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้นำในชุมชนที่กล่าวว่า

“สมัยก่อนมองไปทางไหนมีแต่ป่าหญ้า ไร่มัน หรือไม่กี่ทุ่งนา ผ่านไปไม่กี่ปีเดี๋ยวนี้มองไปทางไหนเจอแต่สวนยางเต็มไปหมด” (สำรวย เตือนดี. สัมภาษณ์. 2557)

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต รูปแบบการทำการเกษตร ผู้คนที่เข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้น การทำการเกษตรที่เป็นเกษตรเชิงเดี่ยวดังที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการเข้ามาในพื้นที่ตำบลขุนช่องของกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งในฐานะผู้ประกอบการและโดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานที่เข้ามาตามความต้องการแรงงานในกิจการเกษตรทั้งแรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าว สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลขุนช่องท่านหนึ่งที่ว่า

“เมื่อก่อนไปทางไหนก็รู้จักกันหมด มีอะไรเกิดขึ้นก็ถึงกันหมด ดูแลกันก็ง่ายเดี๋ยวนี้คนเข้ามาในหมู่บ้านเยอะมากไม่รู้ใครเป็นใคร ต่างด้าวก็เยอะ ต้องช่วยกันดูแลมากขึ้น ” (สมชาย ฐานทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในส่วนของการเมืองจากการศึกษามีข้อค้นพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2538 เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ส่งผลต่อตำบลขุนช่องกล่าวคือ แต่เดิมในอดีตตำบลขุนช่องเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอท่าใหม่จนเมื่อปี พ.ศ. 2537 แก่งหางแมวได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอแก่งหางแมวทำให้ตำบลขุนช่องเป็นส่วนหนึ่งของกิ่งอำเภอแก่งหางแมว การเดินทาง การติดต่อกับทางราชการเป็นไปด้วยความสะดวกสบายยิ่งขึ้น ชาวบ้านสามารถติดต่อกับราชการได้ง่ายขึ้น เช่น การทำบัตรประชาชน การแจ้งเกิด การแจ้งตาย และการขอบ้านเลขที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีหน่วยงานราชการเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น การติดต่อกับทางราชการยังคงเป็นหน้าที่ของกำนัน- ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษากับชาวบ้านเสมอ ๆ (สำรวย เตือนดี. สัมภาษณ์. 2557)

การปกครองท้องถิ่นของตำบลขุนช่องเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ในรูปของสภาตำบลที่มีกำนันเป็นประธานกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง มีผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการบริหาร การบริหารงานยังไม่เป็นเอกเทศ ต้องขึ้นตรงต่ออำเภอ มีหัวหน้าส่วนจากอำเภอจัดสรรงบประมาณลงมา ต่อมาอีก

สองปีมีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่น และอีกสองปีต่อมาจึงมีการเลือกตั้งผู้บริหาร โดยตรงที่มาจากประชาชน มีการถ่ายโอนภารกิจสู่ท้องถิ่นในหลาย ๆ ด้าน บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลชุมชนช่อง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น และตอบสนองต่อความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงหน่วยงานของรัฐได้สะดวกขึ้น โดยตำบลชุมชนช่องเป็นตำบลที่ยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน (สุรพนธ์ สารธนะ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อพิจารณาในด้านวัฒนธรรมชุมชนการศึกษามีข้อค้นพบว่า จากวิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของชาวชุมชนช่อง มีการแข่งขันในการประกอบอาชีพและความต้องการในทรัพยากรท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ความหลากหลายของกลุ่มคนที่เข้ามาในพื้นที่ตำบลชุมชนช่องที่มีทั้งกลุ่มพ่อค้าทางการเกษตรและผู้ใช้แรงงาน ส่งผลให้วิถีวัฒนธรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมเดิมค่อย ๆ จางลง แทนที่ด้วยความเชื่อสมัยใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มหนุ่มสาวที่ตามกระแสโลกาภิวัตน์ให้ความสนใจกับความเจริญรุ่งเรือง ความทันสมัยและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ห่างไกลจากวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้อาวุโสในชุมชนที่กล่าวว่า

“เด็กสมัยนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องพิธีการ พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ มันหายไปไหนก็ไม่รู้ วันพระทีก็มีแต่คนแก่ไปทำบุญ ไม่เหมือนสมัยลุงยังเด็กพ่อ แม่ พาเข้าวัดทุกวันพระ” (ถิ่นพิติสา. สัมภาษณ์. 2557)

กล่าวโดยสรุป ชาวตำบลชุมชนช่องเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ ด้านเศรษฐกิจในอดีตชาวชุมชนช่องมีวิถีชีวิตแบบอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันเรียบง่าย จุดเปลี่ยนที่สำคัญคือการที่เปิดสัมปทานป่าไม้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต ชาวชุมชนติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้นและง่ายขึ้น เปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตเพื่อการยังชีพและแลกเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแบบเพื่อการค้าอย่างเต็มรูปแบบ มีการขายที่ดินให้กับนายทุนต่างถิ่นอย่างแพร่หลาย การทำเกษตรกรรมเปลี่ยนจากเกษตรผสมผสานเป็นเกษตรเชิงเดี่ยวพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน มันสำปะหลังและข้าว เป็นต้น

ด้านการเมืองการปกครองในอดีตเป็นการปกครองในลักษณะปกครองกันเองที่ไม่เป็นทางการมี “นายบ้าน” เป็นผู้นำ ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามากำกับดูแล หลังจากที่มีหน่วยงานเข้ามาในพื้นที่ การปกครองจึงเปลี่ยนไปเป็นการเลือกกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นตรงกับอำเภอท่าใหม่ และในปัจจุบันตำบลชุมชนช่องเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ด้านวัฒนธรรมในอดีตวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนช่องอาศัยอิงกับธรรมชาติ กล่าวคือเป็นรูปแบบที่พึ่งพาธรรมชาติ มีความเชื่อที่ผูกพันกับธรรมชาติ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คนในตำบลชุมชนช่องส่วนใหญ่นับถือพุทธ วัตรมีอิทธิพล มีบทบาท ต่อวิถีชีวิต วิถีชุมชน เป็นอย่างยิ่ง คือ เป็นศูนย์รวมจิตใจ

ของชาวบ้าน เป็นที่รวมตัวกันของคนในชุมชน รวมถึงการร่วมมือร่วมแรงกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การสร้างโบสถ์ การสร้างศาลา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในตำบลขุนช่อง ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณีที่ลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะกับกลุ่มคนรุ่นใหม่

ขณะที่การเคลื่อนย้ายของประชากรในตำบลขุนช่องมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบของประชากรที่ย้ายเข้ามาในพื้นที่ ประชากรแฝง แรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวที่ย้ายเข้ามาตามความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการในภาคการเกษตร โดยวิวัฒนาการของการใช้แรงงานในอดีตถึงปัจจุบัน คือ การใช้แรงงานในครอบครัวในยุคดั้งเดิมในการทำการเกษตรแลกเปลี่ยนแรงงานในลำดับต่อมาและใช้วิธีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นและเมื่อรูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การผลิตเพื่อการตลาดมีผลต่อการดำเนินชีวิตการทำการเกษตรจึงมีการใช้แรงงานต่างถิ่นซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคอีสาน และการตลาดเข้ามาอย่างเต็มที่ประกอบกับแรงงานเกษตรในข้างต้นเปลี่ยนมาเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ส่งผลให้มีการใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามในหัวข้อต่อไปผู้วิจัยจะขออธิบายถึงการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการกิจการสวนยางพาราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในตำบลขุนช่อง

กระบวนการนำเข้าและการบริหารแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

การศึกษาถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี มีข้อค้นพบว่ากระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่องนั้น มีความแตกต่างกันหลากหลายเมื่อพิจารณาขนาดและลักษณะของประเภทผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการอธิบายผลการศึกษา ผู้วิจัยจะขอแบ่งกลุ่มกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการกิจการสวนยางพาราในพื้นที่ตำบลขุนช่องออกเป็นกรณีศึกษา 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานไม่เกิน 5 ครอบครัวและมีแรงงานต่างด้าวผสมแรงงานภายในประเทศ

ในการกล่าวถึงกรณีศึกษากลุ่มที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เป็นกรณีศึกษาผู้ประกอบการที่มีชื่อว่า นางพจนรัตน์ ศรีน้ำทอง เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานไม่เกิน 5 ครอบครัวและมีแรงงานผสมผสานกันระหว่างแรงงานต่างด้าวกับแรงงานภายในประเทศ

ผู้ประกอบการในกรณีศึกษาที่ 1 เป็นการศึกษาครอบครัวของนางพจนรัตน์ ศรีน้ำทอง อายุ 42 ปี ปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่หมู่ที่ 16 ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เข้ามาทำสวนยางพาราในพื้นที่ตำบลขุนซ่องเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2548 โดยมีภูมิลำเนาเดิมที่แขวงบางแค เขตบางแค กรุงเทพมหานคร อาชีพหลักประกอบกิจการสวนยางพาราและมีอาชีพเสริมคือการค้าขาย

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีเกณฑ์พิจารณาในการรับแรงงานที่ชัดเจนแต่อย่างใด ไม่มีการกำหนดสัญชาติ ไม่ระบุว่าต้องเป็นแรงงานภายในประเทศหรือเป็นแรงงานต่างด้าว ไม่มีการกำหนดอายุ แต่มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ ผู้ประกอบการรายนี้ ต้องการแรงงานข้างต้นในลักษณะที่มีครอบครัวแล้ว เหตุผลคือ กลุ่มแรงงานพวกนี้จะไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกและสิ่งอุปโภคบริโภคมากนัก จะมุ่งแต่การสร้างหรือการดูแลครอบครัว รวมทั้งการออมเงินเป็นทุนในการกลับสู่ถิ่นฐานของตนยามชรา ดังคำให้สัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“แรงงานที่มีครอบครัวแล้วมักจะมีความขยัน มุ่งมั่นในการทำงานมากกว่าแรงงานที่ยังไม่มีครอบครัว รวมถึงการสื่อสารกันที่เข้าใจง่ายด้วย” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง, สัมภาษณ์. 2557)

ที่ผ่านมาในอดีต หากต้องเลือกใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพารา ผู้ประกอบการรายนี้เลือกใช้แต่แรงงานต่างด้าวที่เป็นสัญชาติลาวเท่านั้น เหตุผล คือ เรื่องของภาษาที่ผู้ประกอบการมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการบริหารจัดการ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“การทำงานร่วมกันทุกคนไม่รู้เรื่องก็จบ” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง, สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับพื้นฐานของการประกอบกิจการสวนยางพาราสำหรับผู้ประกอบการ มีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมปลูกยางพาราในตำบลขุนซ่องทั้งหมดจำนวน 93 ไร่ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว กระจายอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 16 ตำบลขุนซ่อง โดยมีการใช้แรงงานทั้งหมดจำนวน 7 แรงงาน แบ่งออกได้เป็น 4 ครอบครัว มีสมาชิกรวมทั้งหมด 11 คน แยกออกเป็นแรงงานคนไทยในท้องถิ่นจำนวน 1 ครอบครัวและแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวจำนวน 3 ครอบครัว

1.1 กระบวนการนำเข้าแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้ ไม่ได้เข้ามาโดยเฉพาะเจาะจงที่จะทำงานที่ใดและทำงานอะไร แต่เป็นเดินทางเข้ามาด้วยวิธีการเลี้ยงดวง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการหางานแบบหวังน้ำบ่อหน้า เหตุผลที่สำคัญใน 3 ประการ ในการเข้ามาทำงานในประเทศไทยและมาทำงานที่ตำบลขุนซ่อง ประกอบด้วย เหตุปัจจัย 3 ประการดังนี้

1.1.1 แรงงานต่างด้าวมีเครือข่ายญาติพี่น้องของแรงงานที่ทำงานในพื้นที่ตำบลขุนซ่องและพื้นที่ติดต่อดีงเคียง ยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างมาก กล่าวคือ ในอดีตการเคลื่อนย้ายแรงงานมักเกิดจากการที่แรงงานเดินทางกลับบ้านและชวน

เพื่อนแรงงานไปทำงานที่ประเทศปลายทาง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในตำบลขุนช่อง พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีญาติพี่น้องทำงานในพื้นที่ตำบลขุนช่องและตำบลใกล้เคียง นอกจากนี้ในกลุ่มแรงงานต่างด้าวยังมีการรวมตัวกันเป็นครั้งคราวด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของแรงงานรายหนึ่ง กล่าวว่า “พวกเรารวมตัวกันในบางครั้ง ตามประสาคนต่างถิ่น บางทีก็ช่วยกันหางานหรือแนะนำ นายจ้างที่ดีให้กัน พวกเดียวกันก็ต้องดูแลกัน” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

1.1.2 การว่างงานในประเทศต้นทางของแรงงาน กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ที่มีมิติของความเจริญอย่างรวดเร็วและกำลังอยู่ในช่วงสถานการณ์ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้าอย่างเต็มรูปแบบ มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เป็นผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในอัตราเร่งที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ ปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ผู้วิจัยกล่าวถึงนี้เองเป็นสาเหตุทำให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้นภายใต้กลไกตลาดการค้าเสรีที่อัตราการแข่งขันกับตลาดโลกมีสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในช่วงกำลังพัฒนา ดังนั้นในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยจึงกลายเป็นทำเลทองทั้งทางด้านการค้า การลงทุนและขายแรงงาน กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“อยู่ประเทศลาวงานก็มีน้อย ค่าจ้างแรงงานก็ถูก พวกเราจึงมาเสี่ยงดวงที่เมืองไทย ที่มีโอกาสดีกว่า” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

1.1.3 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร หมายถึงภาษาพูด ภาษาพูดที่แรงงานต่างด้าวไม่ต้องปรับตัวมาก เนื่องจากมีภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาอีสานของไทยทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการกับแรงงานต่างด้าวไม่มีอุปสรรคมากเท่าใดนัก และเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานเลือกที่จะขายแรงงานในประเทศไทย ในขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้ ไม่เคยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานเลยนับตั้งแต่ที่มีการประกอบกิจการยางพาราма โดยการได้แรงงานต่างด้าวนั้นมีวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถสรุปได้ก็คือ การได้มาจากการที่แรงงานต่างด้าวเดินทางมาติดต่อขอสมัครเข้าทำงานด้วยตนเองและจากการแนะนำของเพื่อนแรงงานต่างด้าวด้วยกันเอง ขณะที่ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเดินทางเข้าประเทศไทยของแรงงานต่าง ด้วยการอาศัยเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ด้วยหนังสือเดินทางของนักท่องเที่ยว จากนั้นก็จะใช้วิธีหลบหลีกการถูกจับกุมพร้อมกับการหางานทำในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชีวิตแรงงานในสวนยางพาราที่ตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

1.2 การบริหารจัดการแรงงาน

จากการสัมภาษณ์พบว่าสำหรับการบริหารจัดการแรงงานจากการสัมภาษณ์ มีข้อค้นพบว่า ผู้ประกอบการรายนี้มีการวางแผนในการบริหารจัดการแรงงานตามลักษณะดังนี้คือ แรงงาน 1 คนผู้ประกอบการจะให้แรงงานรับผิดชอบกรีดยางพาราให้ได้จำนวนประมาณ 700 - 900 ต้น และกรีดย

ลักษณะ 2 คืบ ให้หยุดพักก่อน 1 คืบ แรงงานทั้งหมดจะพักรวมกันที่พักที่มีลักษณะเป็นห้องแถว ซึ่งยึดถือกฎเกณฑ์ทั่วไปว่าแรงงาน 1 ครอบครัวจะพักได้ที่พักจำนวน 1 ห้อง โดยไม่มีการจัดกลุ่มแรงงานซึ่งผู้ประกอบการให้เหตุผลว่า ไม่ต้องการความแปลกแยกในกลุ่มแรงงานด้วยกันเอง ทั้งนี้จะยังผลก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

ผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีการมอบหมายงานในลักษณะของการจ้างเหมาเป็นช่วง ให้ผู้อื่นเข้าบริหารหรือกระทำการแทน เนื่องจากเป็นผู้ประกอบการที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กและอาศัยอยู่ในพื้นที่อยู่อาศัยของครอบครัวตัวเอง เมื่อเกิดปัญหาผู้ประกอบการจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเองทั้งหมด

เมื่อหันไปพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการ พบว่ามีการประสานงานกับผู้ประกอบการรายอื่นอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การร่วมพบปะสังสรรค์กันตามงานบุญต่าง ๆ มีการสอบถามราคาผลผลิต และการแนะนำแรงงานให้กับผู้ประกอบการรายอื่น เป็นต้น

การแบ่งปันผลประโยชน์ อันได้แก่รายได้จะมีเกณฑ์การแบ่งที่ชัดเจน กล่าวคือผู้ประกอบการจะได้รับรายได้จำนวนร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด และแรงงานจะได้รับรายได้จำนวนร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด โดยเกณฑ์การแบ่งรายได้จะไม่มี ความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานต่างด้าวแต่อย่างใด ในกรณีที่ราคาขางพารา มีราคาตกต่ำ ผู้ประกอบการจะสร้างแรงจูงใจด้วยการเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานอีกร้อยละ 5 เป็นผู้ประกอบการมีรายได้ร้อยละ 55 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่แรงงานจะมีรายได้เพิ่มเป็นร้อยละ 45 ของรายได้ทั้งหมด ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์ไว้ดังคำกล่าวที่ว่า

“เราจำเป็นต้องให้เขาอยู่ได้ ถ้ารายได้เขาไม่พอรายจ่ายเขาเปลี่ยนที่ อีกร้อยละอยู่กันอย่างพี่น้อง ยังไงก็ต้องช่วยเหลือกัน” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ในส่วนของการประเมินผลผู้ประกอบการจะมีประเมินผลแรงงานจากผลการทำงาน โดยมีกฎในการทำงานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.2.1 การกรีดยางพาราของแรงงานจะต้องไม่โดนเนื้อไม้ยางพาราเกิน 1 แผลต่อ 1 นิ้ว

1.2.2 การใส่ปุ๋ยยางพารา แรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดรวมทั้งการดูแลในส่วนต่าง ๆ ของสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง

1.2.3 ห้ามการกระทำต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ประกอบการ เช่น การพาผู้อื่นเข้ามาอาศัยในสวนยางพาราโดยไม่แจ้งผู้ประกอบการ การกระทำใดใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสวนยาง เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินจะมีลำดับ ตามลักษณะการกระทำของแรงงานและระดับของการประเมินที่นำไปสู่การลงโทษจะมีทั้งการปรับเป็นเงิน และการเลิกจ้างในกรณีที่แรงงานทำ

ความผิดร้ายแรงการป้องกันการทุจริตในสวนยางพารา เนื่องจากลักษณะการทำงานของแรงงาน เป็นลักษณะการทำงานที่ผู้ประกอบการดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ไม่มีมาตรการในการป้องกันการทุจริตของแรงงานแต่อย่างใด

การจัดการด้านสวัสดิการให้กับแรงงาน ผู้ประกอบการมีสวัสดิการในด้านที่พักอาศัย สาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

ในการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว ผู้ประกอบการจะเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าถ่ายรูป ค่าขอใบอนุญาต เป็นต้น แรงงานจะเป็นผู้จ่าย ในขณะที่ค่าดำเนินการอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน เป็นต้น ผู้ประกอบการจะเป็นผู้รับผิดชอบเอง

2. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานไม่เกิน 5 ครอบครัวและมีแต่แรงงานต่างด้าว

ในการอธิบายถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราที่ผู้ประกอบการใช้แรงงานไม่เกิน 5 ครอบครัวและใช้เฉพาะแรงงานต่างด้าวนั้น ผู้วิจัยจะเลือกใช้กรณีศึกษาของนายวิเชียร ขจรกลั่น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานในสวนยางพาราลักษณะที่ 2 นี้ โดยที่ผู้วิจัยจะเลือกใช้กรณีศึกษาของผู้ประกอบการที่มีชื่อว่า นายวิเชียร ขจรกลั่น อายุ 65 ปี ปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่หมู่ที่ 16 ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ก่อนหน้านี้ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง อาชีพหลักคือการประกอบกิจการสวนยางพารา

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการ มีเกณฑ์ในการพิจารณารับแรงงานที่ค่อนข้างชัดเจน โดยมีการกำหนดสัญญาว่าต้องเป็นแรงงานต่างด้าว แต่ไม่ระบุสัญชาติ ไม่มีการกำหนดอายุแต่อย่างใด การพิจารณาที่จะใช้แรงงานที่มีครอบครัวแล้วเนื่องจากผู้ประกอบการรายนี้มีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานกลุ่มที่เป็นแรงงานต่างด้าวก่อนข้างมาก สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แรงงานที่มีครอบครัวแล้วคือกลุ่มแรงงานที่พร้อมจะทำงานเพื่อครอบครัว มีความรับผิดชอบมากกว่าแรงงานที่ไม่มีครอบครัว” (วิเชียร ขจรกลั่น. สัมภาษณ์. 2557)

ทั้งนี้ในรอบหลายปีที่ผ่านมาผู้ประกอบการรายนี้เลือกใช้แรงงานต่างด้าวที่เป็นสัญชาติลาวและแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์เท่านั้น ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้เหตุผลว่า

“แรงงานไทยในพื้นที่ส่วนใหญ่มักไม่ค่อยอยู่สวน เคยจ้างมาทำงานก่อนหน้านี้เวลามีงานให้ทำก็ต้องรอให้แรงงานว่าง” (วิเชียร ขจรกลั่น. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะที่แรงงานไทยจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นแรงงานที่มีอยู่มากในภาคเกษตรกรรมและยังเป็นแรงงานที่มีอยู่ในพื้นที่ ผู้ประกอบการให้เหตุผลในการไม่เลือกใช้แรงงานกลุ่มนี้ว่า “แรงงานภาคอีสานนี้เป็นแรงงานที่ค่อนข้างควบคุมดูแลยาก บางครั้งมีเรื่องความซื่อสัตย์เข้ามาด้วย จ้างแรงงานต่างด้าวดีกว่าสบายใจ” (วิเชียร ขจรกลั่น. สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับผู้ประกอบการรายนี้มีพื้นที่ทางการเกษตรปลูกยางพาราในตำบลขุนช่อง ทั้งหมดจำนวน 122 ไร่ กระจายอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 18 ตำบลขุนช่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เปิดกรีดมาแล้วประมาณ 14 ปี โดยพันธุ์ยางพาราที่ใช้เป็นพันธุ์ PBM 600 ทั้งหมด แรงงานที่ใช้ในสวนยางพารามีแรงงานจำนวนแรงงาน 8 แรงงาน แบ่งเป็น 4 ครอบครัว สมาชิกทั้งหมด 14 คน เป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว 2 ครอบครัวและแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าจำนวน 2 ครอบครัว

2.1 กระบวนการนำเข้าแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้ เป็นแรงงานที่มาจากประเทศเมียนมาร์และประเทศลาว การใช้แรงงานในสวนยางพาราเกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้มาก่อน โดยอดีตแรงงานต่างด้าวประเทศเมียนมาร์และแรงงานประเทศลาวกลุ่มนี้กรีดยางในพื้นที่แถบจังหวัดภาคใต้ ปัจจุบันแรงงานกลุ่มนี้ได้มาทำงานในแถบพื้นที่ภาคตะวันออกก็เพราะสาเหตุที่สำคัญ กล่าวคือ ผู้ประกอบการสวนยางในพื้นที่ภาคใต้ส่วนหนึ่ง ได้ขยายพื้นที่มายังภาคตะวันออก เนื่องจากลักษณะภูมิอากาศใกล้เคียงกัน มีปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าภาคใต้ ทำให้สามารถกรีดยางพาราได้จำนวนวันมากกว่า ขณะที่ปริมาณน้ำยางพารามีความแตกต่างไม่มากนัก ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการ (นายจ้าง) ได้มีการย้ายฐานการผลิตมาสู่ภาคตะวันออก และได้ขนย้ายแรงงานเดิมของตนสู่จังหวัดภาคตะวันออกด้วย ด้วยสาเหตุข้างต้นดังกล่าวส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น โดยสาเหตุการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศต้นทางมีสาเหตุสำคัญ ๆ รวม 3 ประการดังนี้

2.1.1 การว่างงานในประเทศต้นทางของแรงงาน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย มีความเจริญอย่างรวดเร็วที่ผ่านมาและกำลังอยู่ในสถานการณ์ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้า มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เป็นผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในอัตราเร่งที่สูงขึ้นติดต่อกัน ปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ในขณะที่อัตราการแข่งขันกับตลาดโลกมีสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านเริ่มต้นในการพัฒนา นอกจากนั้นแล้วประเทศไทยเอง มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงเมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน จนทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม จึงเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญให้แรงงานจากประเทศที่ด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ เดินทางเข้ามาเพื่อเติมช่องว่างของการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยสอดคล้องกับแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์รายหนึ่งที่ให้ข้อมูลว่า “อยู่ที่บ้านก็ไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีงาน อีกอย่างก็เข้ามาอยู่เมืองไทยตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว” (แรงงานสัญชาติเมียนมาร์. สัมภาษณ์. 2557)

2.1.2 ช่องทางการทำงาน แรงงานต่างด้าวมีเครือข่ายญาติพี่น้องของแรงงานที่ทำงานในพื้นที่ ในยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างมาก กล่าวคือ

ในอดีตการเคลื่อนย้ายแรงงานมักเกิดจากการที่แรงงานเดินทางกลับบ้านและชวนเพื่อนแรงงานไปทำงานที่ประเทศปลายทาง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในตำบลขุนช่อง ที่เป็นแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ พบว่าแรงงานส่วนใหญ่เข้ามาทำงานที่ภาคใต้ของไทยมาก่อน และเคลื่อนย้ายมาทำงานในตำบลขุนช่องตามผู้ประกอบการสวนยางพาราที่ส่วนหนึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ย้ายถิ่นมาจากภาคใต้ นำแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์เข้ามาใช้แรงงานในพื้นที่ ส่งผลให้แรงงานสัญชาติเมียนมาร์ทยอยเข้าพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

2.1.3 ลักษณะการทำงานในภาคการเกษตร โดยเฉพาะการทำงานในสวนยางพารามีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นการทำงานในรูปแบบของการเหมาที่มีการแบ่งรายได้ระหว่างแรงงานและผู้ประกอบการอย่างชัดเจน การทำงานแบบแยกส่วน แรงงานในสวนยางพารามักจะถูกเรียกว่า “เบอร์ยาง” หรือเรียกว่า “เจ้าของเบอร์ยาง” ด้วยลักษณะดังกล่าวทำให้แรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ที่ต้องอาศัยการปรับตัวเรื่องภาษาให้ความสนใจในการทำงานในสวนยาง

ในขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้เคยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน การขาดแรงงานมักเกิดในช่วงกลางฤดูการผลิต และมักเป็นแรงงานท้องถิ่นหรือแรงงานในประเทศ ส่วนใหญ่เป็นการขาดแรงงานในช่วงสั้น ๆ หรือช่วงราคาผลผลิตตกต่ำ ขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้มองว่าเป็นผลเสียโดยตรงต่อผู้ประกอบการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้เป็นหนึ่งในสาเหตุการเลือกใช้แรงงานต่างด้าว สำหรับการได้มาซึ่งแรงงานต่างด้าวนั้น ผู้ประกอบการรายนี้ได้มาโดยวิธีการต่าง ๆ คือ

2.1.1 จากแรงงานมาสมัครด้วยตนเอง แรงงานกลุ่มนี้มักเป็นแรงงานที่เคยผ่านงานในประเทศไทยในลักษณะต่าง ๆ มาก่อน และเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือ แรงงานกลุ่มนี้จะมีการเปรียบเทียบผลตอบแทนระหว่างการกรีดยางพารากับผลตอบแทนในงานประเภทอื่น รู้ช่องทางในการติดต่อกับผู้ประกอบการ และรู้กฎ-กติกการใช้แรงงานในสวนยางพาราเป็นอย่างดี ขณะที่หากเป็นแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ แรงงานในสวนยางพารากลุ่มนี้ต้องเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจนสามารถสื่อสารกับผู้ประกอบการได้

2.1.2 การแนะนำแรงงาน ในการแนะนำแรงงานในสวนยางพารามี 2 ลักษณะ คือ การแนะนำแรงงานด้วยตนเอง และการแนะนำแรงงานระหว่างผู้ประกอบการ โดยการแนะนำแรงงานด้วยตนเองจะเป็นการแนะนำแรงงานโดยแรงงานให้ผู้ประกอบการเลือก ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนแรงงานด้วยตนเองและแนะนำในกรณีที่น่าจ้างของผู้แนะนำขาดแคลนแรงงาน ในส่วนของการแนะนำแรงงานระหว่างผู้ประกอบการมักเกิดขึ้นในกลุ่มผู้ประกอบการที่มีลักษณะการบริหารจัดการที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือในลักษณะของการช่วยเหลือแรงงาน เป็นต้น ขณะที่แรงงานสัญชาติต่าง ๆ เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ด้วยหนังสือเดินทางของนักท่องเที่ยว

2.2 การบริหารจัดการ

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ประกอบการรายนี้มีการวางแผนในการใช้แรงงาน ลักษณะ ดังนี้ คือ แรงงาน 1 คนจะให้กรีดยางพาราได้จำนวนประมาณ 700-900 ต้น และกรีดยัดลักษณะ 3 คื่น หยุด 1 คื่น ผู้ประกอบการจะสร้างที่พักให้แรงงาน ในแต่ละแปลงยางที่พักมีลักษณะเป็นหลัง ๆ 1 ครอบครัวจะพักได้ 1 หลัง ที่พักมีลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว โดยไม่มีการจัดกลุ่มแรงงาน ซึ่งทางผู้ประกอบการให้เหตุผลในเรื่องการไม่แยกแรงงานว่า เป็นเรื่องยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม โดยให้เหตุการณ์ทะเลาะกันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้

ขณะเดียวกันผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีการมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำแทนเนื่องจากเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและอาศัยอยู่ในพื้นที่ เมื่อเกิดปัญหาผู้ประกอบการจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาขึ้นด้วยตนเอง

ในเรื่องการประสานงานกับผู้ประกอบการรายอื่นผู้ประกอบการรายนี้ จะมีการประสานงานกับผู้ประกอบการรายอื่นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การร่วมงานบุญต่าง ๆ การสอบถามราคาผลผลิตและการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดูแลรักษาต้นยางพารา เป็นต้น

การแบ่งรายได้มีเกณฑ์การแบ่งที่ชัดเจน คือ ผู้ประกอบการจะได้รับรายได้จำนวนร้อยละ 65 ของรายได้ทั้งหมด และแรงงานจะได้รับรายได้จำนวนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมด โดยที่เกณฑ์การแบ่งรายได้จะไม่มีความแตกต่างระหว่างช่วงที่ผลผลิตราคาสูงหรือราคาตกต่ำแต่อย่างใด สอดรับกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายนี้ที่กล่าวว่า “ช่วงที่ยางราคาแพงเราก็ไม่ได้ลดส่วนแบ่งของลูกน้องนี้ ช่วงนี้ราคาถูกเราเองก็ได้ไม่น้อยเหมือนกัน” (วิเชียร ขจรกลิ่น, สัมภาษณ์, 2557)

ในส่วนของการประเมินผลผู้ประกอบการมีประเมินผลแรงงานจากผลการทำงาน โดยมีกฎในการทำงานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

2.2.1 การกรีดยางพาราของแรงงานจะต้องไม่โดนเนื้อไม้ยางพาราเกิน 1 แผลต่อ 1 นิ้ว

2.2.2 การใส่ปุ๋ยยางพารา แรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดรวมทั้งการดูแลในส่วนต่าง ๆ ของสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง

2.2.3 แรงงานต้องช่วยผู้ประกอบการในการชำระค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดวัชพืชและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง

เกณฑ์การประเมินจะมีลำดับ ตามลักษณะการทำของแรงงานและระดับของการประเมินที่นำไปสู่การลงโทษจะมีทั้งการปรับเป็นเงิน และการเลิกจ้างในกรณีที่แรงงานทำความผิดร้ายแรง

การป้องกันการทุจริตในสวนยางพารา เนื่องจากลักษณะการทำงานของแรงงาน เป็นลักษณะการทำงานที่ผู้ประกอบการดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ไม่มีมาตรการในการป้องกันการทุจริตของแรงงานแต่อย่างใด มีเพียงการเข้าสวนยางพาราทุกวันของผู้ประกอบการเพื่อตรวจตรา ความเรียบร้อยต่างๆ

การจัดการด้านสวัสดิการให้กับแรงงานผู้ประกอบการมีสวัสดิการในด้านที่พักอาศัย สาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

ในการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว ผู้ประกอบการจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าถ่ายรูป ค่าขอใบอนุญาต เป็นต้น แรงงานจะเป็นผู้จ่ายในขณะที่ค่าดำเนินการอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน เป็นต้น ผู้ประกอบการจะเป็นผู้รับผิดชอบเอง

3. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานมากกว่า 5 ครอบครัวและมีแรงงานต่างด้าวผสมแรงงานภายในประเทศ

ในการนำเสนอผลการศึกษาให้เห็นถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานมากกว่า 5 ครอบครัวและมีแรงงานต่างด้าวผสมกับแรงงานภายในประเทศนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงกรณีศึกษาที่ได้จากสถานประกอบการของนางฉลอม ประทุมชาติ

สำหรับผู้ประกอบการครอบครัวของนางฉลอม ประทุมชาติ อายุ 62 ปี ปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่ที่ 18 ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ภูมิลำเนาเดิมอพยพครอบครัวมาจากตำบลบางบุตร อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง อาชีพหลักคือการประกอบกิจการสวนยางพารา นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริมด้วยการทำสวนผลไม้ สวนปาล์ม น้ำมัน และการค้าขาย

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีเกณฑ์พิจารณาในการรับแรงงานที่ชัดเจนแต่อย่างใด ไม่มีการกำหนดสัญชาติ ไม่ระบุว่าต้องเป็นแรงงานภายในประเทศหรือเป็นแรงงานต่างด้าว มีเพียงการกำหนดอายุแรงงานที่ต้องไม่เกิน 40 ปี และมีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ผู้ประกอบการรายนี้ ต้องการแรงงานข้างต้นในลักษณะที่เป็นแรงงานในช่วงวัยที่มีผลกำลังเป็นหลัก เหตุผลคือ กลุ่มแรงงานพวกนี้จะไม่สร้างภาระให้กับผู้ประกอบการในเรื่องสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงานไม่มาก ส่งผลต่อการต่อรองผลตอบแทนที่ไม่ยุ่งยากมากตามไปด้วย ขณะเดียวกันแรงงานกลุ่มนี้ยังเป็นแรงงานที่สามารถใช้กำลังได้อย่างเต็มที่ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่สำคัญว่า “แรงงานอายุมากเรื่องมาก ต่อรองนู่นนี่นั่น หัวหมอ แต่พอเจองานหนักหน่อยก็ไม่สู้ ไอ้พวกเด็ก ๆ มันเหนื่อยเดียวเดี๋ยวก็หาย” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์, 2557)

ทั้งนี้ที่ผ่านมานอกเหนือจากแรงงานไทยผู้ประกอบการรายนี้นิยมเลือกใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราที่เป็นสัญชาติลาวและสัญชาติเมียนมาร์เท่านั้น เหตุผลสำคัญคือเรื่อง

ของทักษะและภาษาที่ผู้ประกอบการมองว่าเป็นสิ่งจำเป็น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ยางเราปลูกตั้งนานกว่าจะได้กิน คนงานมาจ้างเอาจ้างเอาแล้วมันก็ไม่มันก็ไม่ไหว ส่วนที่ป่าไม่เอาพวกเขมร ก็เพราะเคยเอามาทำสวนแล้วมันไม่ค่อยพูดไทยกับเราเลย พอทำงานด้วยกันพูดกันไม่รู้เรื่องก็เลยเบื่อ” (ฉลอม ประทุมชาติ. สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับในส่วนของการประกอบกิจการสวนยางพาราผู้ประกอบการรายนี้ มีพื้นที่ทางการเกษตรที่ปลูกยางพาราในตำบลขุนซ่องทั้งหมดจำนวนประมาณ 300 ไร่ อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 18 ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีทั้งหมด แบ่งเป็นยางพาราอายุ 14 ปี จำนวนประมาณ 200 ไร่ เปิดกรีดมาแล้ว 6 ปี และยางพาราอายุ 10 ปี จำนวนประมาณ 100 ไร่ เปิดกรีดมาแล้ว 2 ปี พันธุ์ยางพาราผู้ประกอบการรายนี้ใช้ยางพาราพันธุ์ PBM 600 จำนวนประมาณ 250 ไร่ และยางพาราพันธุ์ 251 จำนวนประมาณ 50 ไร่

การใช้แรงงานในสวนยางพาราผู้ประกอบการรายนี้ใช้แรงงานจำนวน 19 แรงงาน แบ่งเป็น 9 ครอบครัว สมาชิกทั้งหมด 33 คน แยกเป็นแรงงานไทยในท้องถิ่นจำนวน 2 ครอบครัว แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวจำนวน 5 ครอบครัวและแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์จำนวน 2 ครอบครัว การนำแรงงานต่างด้าวมาใช้ในกิจการสวนยางพารา มีกระบวนการอย่างไร ผู้วิจัยจะนำเสนอในลำดับต่อไป

3.1 กระบวนการนำเข้าแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้ ไม่ได้เข้ามาโดยเฉพาะเจาะจงที่จะทำงานที่ใดและทำงานอะไร แต่เป็นเดินทางเข้ามาด้วยวิธีการเลี้ยงดวง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการหางานแบบหวังน้ำบ่อหน้า เหตุผลที่สำคัญใน 3 ประการ ในการเข้ามาทำงานในประเทศไทยและมาทำงานที่ตำบลขุนซ่อง ประกอบด้วยเหตุปัจจัย 3 ประการดังนี้

3.1.1 แรงงานต่างด้าวมีเครือข่ายญาติพี่น้องของแรงงานทำงานในพื้นที่ตำบลขุนซ่อง และพื้นที่ติดต่อดีงเคียง ในยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างมาก กล่าวคือ ในอดีตการเคลื่อนย้ายแรงงานมักเกิดจากการที่แรงงานเดินทางกลับบ้านและชวนเพื่อนแรงงานไปทำงานที่ประเทศปลายทาง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในตำบลขุนซ่อง พบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีญาติพี่น้องทำงานในพื้นที่ตำบลขุนซ่อง และตำบลใกล้เคียง นอกจากนี้ในกลุ่มแรงงานต่างด้าวยังมีการรวมตัวกันเป็นครั้งคราวด้วย

“พวกเรารวมตัวกันในบางครั้ง ตามประสานคนต่างถิ่น พวกเดียวกันก็ต้องดูแลกัน” (แรงงานสัญชาติเมียนมาร์. สัมภาษณ์. 2557)

3.1.2 การว่างงานในประเทศต้นทางของแรงงาน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย มีความเจริญอย่างรวดเร็วที่ผ่านมาและกำลังอยู่ในสถานการณ์ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้า มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เป็นผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในอัตราเร่งที่สูงขึ้นติดต่อกัน ปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ในขณะที่อัตราการแข่งขันกับตลาดโลกมีสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านเริ่มต้นในการพัฒนา

3.1.3 การสื่อสารที่แรงงานไม่ต้องปรับตัวมากนัก เนื่องจากมีภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาอีสานของไทยทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการกับแรงงานไม่มีอุปสรรคเท่าใดนัก และเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานเลือกที่จะขายแรงงานในประเทศไทย

ขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้เคยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน การขาดแคลนแรงงานเกิดในช่วงต้นไปจนถึงกลางฤดูการผลิต และเป็นแรงงานทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นการขาดแรงงานในช่วงสั้น ๆ หรือช่วงราคาผลผลิตตกต่ำ ขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้มองว่าเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้เสมอสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“คนงานเข้า-ออกเป็นเรื่องปกติ เราคิดคิดเราก็ตาย ออกไปก็หาใหม่ ยางถูกก็หา ยากหน่อย พอยางแพง โอ๊ย! วิ่งกันหัวชน อีกอย่างต้นยางป้าก็ยังมีอยู่” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับการได้มาซึ่งแรงงานต่างด้าว นั้น ผู้ประกอบการรายนี้ได้มาโดยวิธีการต่าง ๆ คือ ได้จากแรงงานมาสมัครด้วยตนเองและการแนะนำแรงงาน กล่าวคือ

3.1.1 จากแรงงานมาสมัครด้วยตนเอง แรงงานกลุ่มนี้มักเป็นแรงงานที่เคยผ่านงานในประเทศไทยในลักษณะต่าง ๆ มาก่อน และเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือ แรงงานกลุ่มนี้มีการเปรียบเทียบผลตอบแทนระหว่างการกรีดยางพารากับผลตอบแทนในงานประเภทอื่น รู้ช่องทางในการติดต่อกับผู้ประกอบการ และรู้จักกฎ-กติกาในการใช้แรงงานในสวนยางพาราเป็นอย่างดี ขณะที่หากเป็นแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ แรงงานในสวนยางพารากลุ่มนี้ต้องเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจนสามารถสื่อสารกับผู้ประกอบการได้

3.1.2 การแนะนำแรงงาน ในการแนะนำแรงงานในสวนยางพารามี 2 ลักษณะ คือ การแนะนำแรงงานด้วยตนเอง และการแนะนำแรงงานระหว่างผู้ประกอบการ โดยการแนะนำแรงงานด้วยตนเองจะเป็นการแนะนำแรงงานโดยแรงงานให้ผู้ประกอบการเลือก ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนแรงงานด้วยตนเองและแนะนำในกรณีที่นายจ้างของผู้แนะนำขาดแคลนแรงงาน ในส่วนของการแนะนำแรงงานระหว่างผู้ประกอบการมักเกิดขึ้นในกลุ่มผู้ประกอบการที่มีลักษณะการบริหารจัดการที่มีความคล้ายคลึงกันหรือในลักษณะของการช่วยเหลือแรงงาน เป็นต้น ขณะที่แรงงานสัญชาติต่าง ๆ เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ด้วยหนังสือเดินทางนักท่องเที่ยว

3.2 การบริหารจัดการแรงงาน

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ประกอบการรายนี้มีการวางแผนในการใช้แรงงาน โดยมีการแบ่งการทำงานในลักษณะดังนี้ กล่าวคือในส่วนของยางพาราพันธุ์ PBM 600 แรงงาน 1 คนจะให้กรีดยางพาราได้จำนวนประมาณ 700 – 900 ต้น และกรีดในลักษณะ 2 คั้น หยุด 1 คั้นและยางพาราพันธุ์ 251 แรงงาน 1 คนจะให้กรีดยางพาราได้จำนวนประมาณ 1,000 -1,200 ต้น และกรีดในลักษณะ 1 คั้น หยุด 1 คั้น แรงงานทั้งหมดจะพักรวมกันที่พักรวมลักษณะเป็นห้องแถว 1 ครอบครัวยังพักได้ 1 ห้อง โดยไม่มีการจัดกลุ่มแรงงาน การทำงานจะเป็นการทำงานในแปลงยางอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละครอบครัวแรงงาน ขณะที่การแปรรูปน้ำยางพาราเป็นแผ่นยางพาราจะทำงานร่วมกันในบริเวณที่พักรวมซึ่งผู้ประกอบการมีการล้อมรั้วลวดหนามและให้แรงงานทั้งหมดพักและทำแผ่นยางพาราในบริเวณดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประกอบการรายนี้มีการป้องกันในการทุจริตของแรงงานในการแปรรูปผลผลิตยางพารา สอดรับกับสัมภาษณ์ที่สำคัญว่า “โห้ ! ถ้าไม่ให้มาทำรวมกัน เราดูแลไม่ไหวหรือกรือยพ่อพันธุ์แม่ ยังงี้แหละง่ายหน่อย แถมยังประหยัดต้นทุนด้วย” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีการมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำแทนเนื่องจากผู้ประกอบการมีพื้นที่ทางการเกษตรเป็นพื้นที่แปลงติดต่อกันและและผู้ประกอบการอาศัยอยู่ในพื้นที่ เมื่อเกิดปัญหาผู้ประกอบการจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

ในส่วนการประสานงานกับผู้ประกอบการรายอื่นนั้น ผู้ประกอบการรายนี้ไม่มีการประสานงานหรือติดต่อกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ด้วยเหตุผลในเรื่องของการบริหารจัดการที่มีความแตกต่าง สอดรับกับคำสัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“เจ้าของสวนส่วนใหญ่ก็รู้จักกัน แต่ก็สวนใครสวนมัน ดูแลกันเอาเองอยู่แล้ว” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับการแบ่งรายได้ผู้ประกอบการรายนี้มีเกณฑ์การแบ่งรายได้ที่ชัดเจน คือผู้ประกอบการจะรับรายได้จำนวนร้อยละ 65 ของรายได้ทั้งหมด และ แรงงานจะรับรายได้จำนวนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมด โดยเกณฑ์การแบ่งรายได้จะไม่มี ความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานต่างด้าวแต่อย่างใด มีกรณีเพิ่มเติมในช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ ผู้ประกอบการจะมีการเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานอีกร้อยละ 5 เป็นผู้ประกอบการมีรายได้ร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่แรงงานจะมีรายได้เพิ่มเป็นร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้ความเห็นว่า “แหม! ราคายางมันก็ถูกจริงๆ คนงานมันก็ไม่มีที่ไปช่วงนี้ก็ถูกละไปก่อน ” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์. 2557)

ในส่วนของการประเมินผล ผู้ประกอบการจะมีประเมินผลแรงงานจากผลการทำงานโดยมีกฎในการทำงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ

3.2.1 การกรีดยางพาราของแรงงานจะต้องไม่โดนเนื้อไม้ยางพาราเกิน 1 แผลต่อ 1 นิ้ว มีแผล ๆ ละ 15 บาท

3.2.2 การใส่ปุ๋ยยางพาราแรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดรวมทั้งการดูแลในส่วนต่าง ๆ ของสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง หากแรงงานไม่ใส่ตามกำหนดจะคิดค่าจ้างกระสอบละ 100 บาท

3.2.3 แรงงานต้องช่วยผู้ประกอบการในการชำระค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดวัชพืชและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง

3.2.4 แรงงานต้องช่วยผู้ประกอบการทำสวนด้านอื่น ๆ เช่น สวนปาล์ม น้ำมัน และสวนผลไม้ เป็นต้น หากไม่ทำจะหักค่าแรงในครั้งต่อไปวันละ 100 บาท

เกณฑ์การประเมินจะมีลำดับ ตามลักษณะการกระทำของแรงงานและระดับของการประเมินที่นำไปสู่การลงโทษจะมีทั้งการปรับเป็นเงิน และการเลิกจ้างในกรณีที่แรงงานทำความผิดร้ายแรง การป้องกันการทุจริตในสวนยางพารา เนื่องจากลักษณะการทำงานของแรงงานเป็นลักษณะการทำงานที่ผู้ประกอบการดูแลได้อย่างทั่วถึง ด้วยลักษณะการล้อมรั้วลวดหนามในบริเวณที่พักและโรงยาง เพื่อป้องกันการขโมยออกผลผลิต ขณะเดียวกันในบางครั้งผู้ประกอบการจะเดินทางไปดูแรงงานกรีดยางในสวนยางพาราเวลาที่แรงงานกรีดยาง สอดรับกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานรายหนึ่งที่ว่า

“บางที่ป่าแก่เข้าสวนมาตอนตีสี่ตีห้า มันยังไม่สว่าง ก็ตกใจครับ แต่ก็นั่นแหละเขาเจ้าของสวนทำอะไรก็ได้” (แรงงานสัญชาติลาว, สัมภาษณ์, 2557)

การจัดการด้านสวัสดิการให้กับแรงงานผู้ประกอบการมีสวัสดิการในด้านที่พักอาศัยและสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้ประกอบการมีการเก็บค่าสาธารณูปโภคดังกล่าวในอัตราครัวเรือนละ 1,000 บาท แยกเป็นค่าไฟฟ้า 500 บาท และค่าน้ำประปา 500 บาท

ในส่วนการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว นั้น ผู้ประกอบการจะมีผู้ดำเนินการให้ในลักษณะนายหน้า โดยนายหน้าจะคิดค่าดำเนินการเป็นรายบุคคลจากผู้ประกอบการในอัตรารายละ 1,500 บาท สำหรับแรงงานและรายละ 500 บาท สำหรับผู้ติดตามแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของนายหน้าในการขอใบอนุญาตในส่วนนี้จะไม่ถูกรวมกับค่าใช้จ่ายในการขอใบอนุญาตจากทางราชการ เช่น ค่าถ่ายรูป ค่าตรวจสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งในทั้งสองส่วนนี้แรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมด โดยการสำรองจ่ายของผู้ประกอบการ สอดรับกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่ว่า

“ป่าไม่มีความจำเป็นต้องออกให้เนี่ย พวกคนไทยป่าไม่เห็นต้องออกอะไรเลย แล้วทำไมต้องพวกนี้ป่าต้องจ่ายด้วย” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์, 2557)

4. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่มีแรงงานมากกว่า 5 ครอบครัวยุคและมีแต่แรงงานต่างด้าว

การอธิบายถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการใช้แรงงานมากกว่า 5 ครอบครัวและใช้เฉพาะแรงงานต่างด้าวนั้น ผู้วิจัยจะเลือกใช้กรณีศึกษาของนายประทุม ประมวล เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการนำเข้าและการบริหารจัดการแรงงานในสวนยางพารา กรณีศึกษาของผู้ประกอบการที่มีชื่อว่า นายประทุม ประมวล อายุ 75 ปีนั้น มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง แต่เข้ามาทำสวนยางพาราในตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ในราวปี พ.ศ. 2535 โดยทำอาชีพหลักคือการประกอบกิจการสวนยางพาราในตำบลบ้านค่าย และที่ตำบลขุนซ่อง ในกรณีศึกษานี้มีความแตกต่างจากการบริหารจัดการในสวนยางพารากรณีศึกษาอื่น ๆ ที่น่าสนใจ คือจะมีผู้ดูแลกิจการแทนผู้ประกอบการและเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ร่วมกับผู้ประกอบการชื่อว่า นายสาคร บุญถึง อายุ 58 ปี ปัจจุบันอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี อาชีพหลัก ดูแลสวนยางพารา

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการรายนี้มีเกณฑ์พิจารณาในการรับแรงงานที่ชัดเจน มีการกำหนดคุณสมบัติ ระบุว่าต้องเป็นแรงงานต่างด้าว แต่ไม่มีการกำหนดอายุของแรงงาน ข้อสังเกตที่น่าสนใจ ผู้ประกอบการรายนี้ ต้องการเลือกใช้แรงงานข้างต้นในลักษณะที่เป็นแรงงานต่างด้าวเท่านั้น เหตุผลคือ กลุ่มแรงงานพวกนี้จะไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก จะมุ่งแต่การสร้างความมั่นคงทางการเงิน การส่งเงินกลับถิ่นฐาน รวมทั้งการออมเงินเป็นทุนในการกลับสู่ถิ่นฐานของตนยามชรา ดังคำให้สัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“แรงงานพวกนี้มักจะขยัน มุ่งมั่น ในการทำงานมากกว่าแรงงานพวกเรา ปี ๆ หนึ่งเก็บเงินได้เป็นแสนเลย” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

ทั้งนี้ที่ผ่านมาผู้ประกอบการรายนี้เลือกใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพารา เป็นแรงงานต่างด้าวที่เป็นสัญชาติลาวเท่านั้น เหตุผลสำคัญใน 2 ประเด็น คือเรื่องของภาษาที่ผู้ประกอบการมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น และการได้มาซึ่งแรงงานต่างด้าวที่มีช่องทางที่ไม่ยุ่งยากมากนัก ดังคำสัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“แหม! ถ้าเราคุยกับมัน ไม่รู้เรื่องก็เขี่ย บอกไม่รู้เรื่อง สอนก็ไม่ได้ ไม่เอา” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่กล่าวว่า

“ลุงใช้พวกนี้มาหลายปีแล้ว ตอนแรกก็มีคนมาแนะนำนะ มันก็ไม่ยุ่งยากอะไรถ้าเรารู้ช่องทาง” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับในส่วนของการประกอบกิจการสวนยางพาราผู้ประกอบการรายนี้ มีพื้นที่ทางการเกษตรที่ปลูกยางพาราในตำบลขุนซ่องทั้งหมดจำนวนประมาณ 400 ไร่ กระจายในพื้นที่หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 16 โดยใช้แรงงานทั้งหมดจำนวน 15 แรงงาน แบ่งออกเป็น 7 ครอบครัว สมาชิกทั้งหมด 26 คน ทั้งหมดเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว

4.1 กระบวนการนำเข้าแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ลำดับแรกแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้ เข้ามาโดยเจาะจงที่จะทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้ เหตุผลที่สำคัญใน 3 ประการ ในการเข้ามาทำงานในกิจการสวนยางพารา ประกอบด้วย

4.1.1 แรงงานต่างด้าวมักมีเครือข่ายญาติพี่น้องของแรงงานที่ทำงานกับผู้ประกอบการในยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างมาก กล่าวคือ ในอดีต การเคลื่อนย้ายแรงงานมักเกิดจากการที่แรงงานเดินทางกลับบ้านและชวนเพื่อนแรงงานไปทำงานที่ประเทศปลายทาง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวในตำบลขุนช่องพบว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีญาติพี่น้องทำงานในพื้นที่ตำบลขุนช่องและตำบลใกล้เคียง นอกจากนี้ในกลุ่มแรงงานต่างด้าวยังมีการรวมตัวกันเป็นครั้งคราวด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของแรงงานต่างด้าวรายหนึ่งกล่าวว่า

“พวกเรารวมตัวกันตามปรกติ ส่วนใหญ่ก็ทุกวันอาทิตย์ เชียร์มวยบ้าง ติโกบ้าง หาหน่อไม้บ้างตามประสานต่างถิ่น บางทีก็ช่วยกันหางานหรือแนะนำนายจ้างที่ดีให้กัน พวกเดียวกันก็ต้องดูแลกัน” (แรงงานสัญชาติลาว, สัมภาษณ์, 2557)

4.1.2 การว่างงานในประเทศต้นทางของแรงงาน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย มีความเจริญอย่างรวดเร็วที่ผ่านมาและกำลังอยู่ในสถานการณ์ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมที่ทดแทนการนำเข้า มาเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เป็นผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในอัตราเร่งที่สูงขึ้นติดต่อกัน ปัจจัยการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการแรงงานมากขึ้น ในขณะที่อัตราการแข่งขันกับตลาดโลกมีสูงขึ้น ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านเริ่มต้นในการพัฒนา สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานต่างด้าวรายหนึ่งที่ว่า

“ข้างที่บ้านผมเริ่มมีการปลูกแล้วนะครับ เยอะด้วย อีกไม่กี่ปีก็กรี๊ดได้แล้ว ถึงตอนนั้นผมก็ไม่รู้ว่าจะกลับไปกรี๊ดข้างที่บ้าน (ลาว) หรือเปล่า” (แรงงานสัญชาติลาว, สัมภาษณ์, 2557)

4.1.3 การสื่อสารที่แรงงานไม่ต้องปรับตัวมากนัก เนื่องจากมีภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาอีสานของไทยทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการกับแรงงานไม่มีอุปสรรคเท่าใดนัก และเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานเลือกที่จะขายแรงงานในประเทศไทย และเป็นเหตุผลที่ผู้ประกอบการสวนยางพาราเลือกใช้แรงงานต่างด้าวด้วยเช่นกัน

การประกอบกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการรายนี้ที่ผ่านมามีประสบการณ์ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในบางช่วง การขาดแคลนแรงงานในอดีตนั้นเกิดจากการที่ผู้ประกอบการเลือกใช้แรงงานในประเทศเป็นแรงงานหลักและจากการขาดแรงงานในอดีตส่งผลต่อทัศนคติของผู้ประกอบการในการเลือกใช้แรงงานในปัจจุบัน สำหรับในปัจจุบันปัญหาการขาดแคลนมักจะเกิดขึ้นในช่วงต้นของฤดูกาลผลิตเป็นสาเหตุมาจากการที่แรงงานต่างด้าวจะเดินทางกลับประเทศของตนเอง

ในช่วงวันหยุดเทศกาลผลิต และเดินทางกลับมาทำงานล่าช้าในช่วงเข้าสู่ฤดูกาลผลิต ขณะที่บางรายเลือกที่จะไม่เดินทางกลับมาทำงานในสวนยางพาราโดยไม่มีการแจ้งผู้ประกอบการแต่อย่างใด ขณะที่ผู้ประกอบการรายนี้เลือกที่จะไม่หาแรงงานเข้ามาทดแทนแรงงานเดิมในกรณีที่แรงงานนั้นทำงานกับผู้ประกอบการรายนี้เกิน 5 ปี ในส่วนการได้แรงงานผู้ประกอบการรายนี้มีวิธีการได้แรงงานมาโดย 2 วิธีการ กล่าวคือ

4.1.1 การนำแรงงานเข้ามาในพื้นที่ การที่ผู้ประกอบการรายนี้เป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ การเข้ามาทำกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนซ่องเกิดจากการขยายฐานการประกอบกิจการสวนยางพาราที่อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง การนำแรงงานเข้ามาในพื้นที่เกิดจากการร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่น โดยการติดต่อประสานงานกับเครือข่ายของผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการรายนี้นำแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวมาทำงานในพื้นที่ด้วยวิธีการติดต่อกับนายหน้าที่จัดหาแรงงานให้กับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอบ้านค่าย โดยนายหน้าก็คัดสรรการนำแรงงานมาส่งในพื้นที่กันละ 3,000 – 5,000 บาทต่อคน ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์สำคัญว่า “ลุงใช้พวกต่างด้าวมาเป็นสิบปีได้แล้วมั้ง เมื่อก่อนต้องให้คนหามาให้หะ จะใช้คนงานไทยก็ปวดหัว แต่ต่างด้าวค่าใช้จ่ายก็สูง” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

4.1.2 การติดต่อผ่านแรงงาน ดังที่กล่าวไปแล้ว ผู้ประกอบการรายนี้ใช้แรงงานต่างด้าวเป็นรายแรก ๆ ในตำบลขุนซ่อง และใช้แรงงานต่างด้าวก่อนหน้าที่อำเภอบ้านค่าย การทำงานในอดีตมีขีดจำกัดค่อนข้างมาก การติดต่อสื่อสารมีข้อจำกัดมากมาย การเปลี่ยนนายจ้างจึงเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก ลักษณะการทำงานเป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้แรงงานทำงานกับผู้ประกอบการแต่ละรายเป็นเวลานาน ขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็ตระหนักถึงความสำคัญของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ แรงงานบางครอบครัวทำงานให้กับผู้ประกอบการรายนี้มาเป็นเวลากว่าสิบปี ดังคำสัมภาษณ์สำคัญของแรงงานรายหนึ่งกล่าวว่า

“ผมอยู่กับลุงทุม ลุงคร มาเป็นสิบปี เมื่อก่อนอยู่บ้านค่าย แก่ศึกกับผมและครอบครัวก็เลยอยู่มาเรื่อย ๆ แก่สองคนยังเคยไปสะหวันนะเขตบ้านผมเลย” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

จากคำสัมภาษณ์ของแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการรายนี้ให้ความสำคัญกับแรงงานต่างด้าว สอดรับกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่กล่าวว่า “คนงานที่ดีเราก็ต้องดีกับเขา ถ้าไม่มีเขาเราก็แย่ สำคัญเรื่องการพูดปากต่อปากนี้แหละ ถ้าเราไม่ดีกับมันนะ หากคนแทบไม่ได้เลยแหละ ยิ่งยางถูกแบบนี้ยิ่งไปใหญ่” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

ด้วยลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการรายนี้ใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาวในกิจการสวนยางพาราด้วยวิธีการให้นายหน้าเป็นตัวแทนจัดหาให้ในลำดับแรก ต่อมา

ใช้วิธีการให้แรงงานในสวนยางพาราของตนเองเป็นผู้ติดต่อแรงงานให้เข้ามาทำงานในสวนยางพารา ในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการรายนี้จึงเหมือนมีทั้งคนดูแล คือคุณลุงสาคร และหัวหน้าคนงาน การเดินทางเข้าประเทศไทยของแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จะเดินทางด้วยหนังสือเดินทางนักท่องเที่ยว โดยผ่านจุดผ่านแดนที่จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดนครพนมเป็นหลัก

4.2 การบริหารจัดการแรงงาน

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ประกอบการรายนี้มีการวางแผนในการใช้แรงงาน โดยมีการแบ่งการทำงานในลักษณะดังนี้ กล่าวคือในสวนของยางพาราพันธุ์ PBM 600 แรงงาน 1 คนจะให้กรีดยางพาราได้จำนวนประมาณ 800-1,100 ต้น และกรีดในลักษณะ 2 คี้น หยุด 1 คี้นและยางพาราพันธุ์ 251 แรงงาน 1 คนจะให้กรีดยางพาราได้จำนวนประมาณ 1,200 -1,400 ต้น และกรีดในลักษณะ 1 คี้น หยุด 1 คี้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการรายนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตยางพารามาทดลองใช้ในกิจการสวนยางพาราที่ตำบลขุนซ่องด้วย เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เพิ่มผลผลิตประมาณ 3-5 เท่าของการกรีดยางแบบปรกติ มีอุปสรรคที่สำคัญคือในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการติดตั้งเทคโนโลยี และการแบ่งรายได้ระหว่างผู้ประกอบการและแรงงานที่ยังคงไม่มีความแน่นอนในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ประกอบการรายนี้ยังคงแบ่งรายได้ตามปรกติ มีเพิ่มเติมในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการติดตั้งอุปกรณ์ในตอนแรกที่แรงงานจะต้องมีค่าใช้จ่ายตามส่วนแบ่งที่แรงงานได้รับ

การสร้างที่พักให้กับแรงงานทั้งหมดจะพักรวมกันในแต่ละแปลง (หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 16) ที่พักมีลักษณะเป็นห้องแถว 1 ครอบครัวยุคจะพักได้ 1 ห้อง การทำงานจะเป็นการทำงานในแปลงยางอยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละครอบครัวแรงงาน ขณะที่การแปรรูปน้ำยางพาราเป็นแผ่นยางพาราจะทำรวมกันในบริเวณที่พักซึ่งผู้ประกอบการกำหนดให้แรงงานทั้งหมดพักและทำแผ่นยางพาราในบริเวณดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ประกอบการรายนี้มีการป้องกันในการทุจริตของแรงงานในการแปรรูปผลผลิตยางพารา สอดรับกับสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการที่สำคัญว่า

“คนงานบางคนไว้ใจได้ บางคนไว้ใจไม่ได้ ให้มาทำรวมกันดีที่สุด ดูแลไม่ยุ่งยาก” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันผู้ประกอบการรายนี้มีการมอบหมายงานให้มีผู้ดูแลสวนยางพาราแทนเนื่องจากผู้ประกอบการมีพื้นที่ทางการเกษตรในปริมาณมากและเป็นพื้นที่แปลงยางพาราที่ไม่ติดต่อกัน ขณะเดียวกันผู้ประกอบการรายนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา เมื่อเกิดปัญหาผู้ประกอบการก็อาจจะไม่สามารถเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การมีผู้ดูแลแม้ว่าจะเป็ยญาติโดยตรงแต่ก็มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและรายได้ที่ชัดเจนสอดรับกับคำสัมภาษณ์ของผู้ดูแลที่สำคัญว่า

“แม้ว่าจะเป็ยลุง – หลานกัน แต่หน้าที่ต้องเป็ยหน้าที่ บางทีฉันยังเคยโดนลุงแกลบ่นเลย” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

ในส่วนการประสานงานกับผู้ประกอบการรายอื่นนั้น ผู้ประกอบการรายนี้มีการประสานงานหรือติดต่อกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยเหตุผลในเรื่องของการบริหารจัดการที่มีผู้ประกอบการมองความแตกต่างเป็นเรื่องที่น่าเรียนรู้ สอดรับกับคำสัมภาษณ์ที่สำคัญว่า

“จะไม่คุยกับคนอื่นได้ไง โลกมันเปลี่ยนเร็วจะตาย ใครมีอะไรก็แลกเปลี่ยนกันนะ” (ประทุม ประมวล.สัมภาษณ์. 2557)

สำหรับการแบ่งรายได้ผู้ประกอบการรายนี้มีเกณฑ์การแบ่งรายได้ที่ชัดเจน คือ ผู้ประกอบการจะรับรายได้จำนวนร้อยละ 65 ของรายได้ทั้งหมด และ แรงงานจะรับรายได้จำนวนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมด โดยเกณฑ์การแบ่งรายได้จะมีความแตกต่างกัน ในกรณี 3 กรณี คือ

4.2.1 ในช่วงที่ราคาขายพาราตกต่ำ ผู้ประกอบการจะมีการเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานอีกร้อยละ 5 เป็นผู้ประกอบการมีรายได้ร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่แรงงานจะมีรายได้เพิ่มเป็นร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์สำคัญว่า

“ช่วยได้ก็ช่วยกันไป เขาอยู่ได้เราอยู่ได้” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

4.2.2 ในกรณีแรงงานอยู่กับสวนยางพาราเป็นเวลา 10 ปี ผู้ประกอบการจะมีการแบ่งรายได้ให้กับแรงงานที่ร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่ผู้ประกอบการจะมีรายได้ที่ร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมดในช่วงที่ราคาขายพาราตกต่ำ จะมีการเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานอีกร้อยละ 5 เป็นผู้ประกอบการมีรายได้ร้อยละ 55 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่แรงงานจะมีรายได้เพิ่มเป็นร้อยละ 45 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์สำคัญว่า

“ขามายอยู่กับเราตั้งแต่สมัยราคายางไม่แพง พออย่างแพงเราไปลดเปอร์เซ็นต์เขา ลงว่ามันไม่เข้าท่านะ แล้วการอยู่กับเรานานมันแสดงให้เห็นว่าเขาจริงใจกับเราด้วย” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

4.2.3 การแบ่งรายได้ในกรณีการกรีดยางโดยใช้เทคโนโลยี การเพิ่มปริมาณน้ำยางด้วยการเติมฮอร์โมนในต้นยางจะช่วยเพิ่มปริมาณน้ำยางที่ 3-5 เท่าของการกรีดยางปกติ ขณะเดียวกันจะมีค่าใช้จ่ายในการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในราคาประมาณต้นละ 50-80 บาท ในกรณีนี้ผู้ประกอบการจะมีการแบ่งรายได้ที่ร้อยละ 60 สำหรับผู้ประกอบการ และร้อยละ 40 สำหรับแรงงาน อย่างไรก็ตามในการกรีดยางพาราในลักษณะพิเศษนี้ ผู้ประกอบการเก็บค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากแรงงานในอัตราเดียวกันกับที่แรงงานได้ส่วนแบ่ง เช่น แรงงานมีรายได้ที่ร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด แรงงานเองก็ต้องจ่ายให้กับนายจ้างร้อยละ 40 ของรายจ่ายทั้งหมดด้วยเช่นกัน เป็นต้น

ในส่วนของการประเมินผล ผู้ประกอบการจะมีประเมินผลแรงงานจากผลการทำงานโดยมีกฎในการทำงานที่สำคัญ 5 ประการ คือ

4.2.1 การกรีดยางพาราของแรงงานจะต้องไม่โดนเนื้อไม้ยางพาราเกิน 1 แผลต่อ 1 นิ้ว มีแผล ๆ ละ 15 บาท

4.2.2 การใส่ปุ๋ยขางพารา แรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดรวมทั้งการดูแลในส่วนต่าง ๆ ของสวนขางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง หากไม่ใส่จะคิดค่าจ้างกระสอบละ 100 บาท

4.2.3 แรงงานต้องช่วยผู้ประกอบการในการชำระค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดวัชพืชและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในสวนขางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดยาง

4.2.4 แรงงานต้องกรีดยางให้เสร็จก่อน 6 โมงเช้าของทุกวัน และห้ามกรีดยางก่อน 4 ทุ่ม

4.2.5 แรงงานจะหยุดกรีดยางโดยไม่แจ้งสาเหตุให้ผู้ดูแลทราบ หรือแจ้งหลังจากไม่ได้กรีดยางแล้วไม่ได้

เกณฑ์การประเมินจะมีลำดับ ตามลักษณะการกระทำของแรงงานและระดับของการประเมินที่นำไปสู่การลงโทษจะมีทั้งการปรับเป็นเงิน และการเลิกจ้างในกรณีที่แรงงานทำความผิดร้ายแรง การป้องกันการทุจริตในสวนขางพารา เนื่องจากลักษณะการทำงานของแรงงานเป็นลักษณะการทำงานที่ผู้ประกอบการดูแลได้ไม่ทั่วถึง ด้วยลักษณะพื้นที่ทางการเกษตรที่มีการกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ การการทุจริตและยกยอกผลผลิตมีโอกาสมาก ดังนั้นการดำเนินการป้องกันการทุจริตของผู้ประกอบการรายนี้มีวิธีการดังนี้

4.2.1 มีผู้ดูแลสวนขางพารา ผู้ประกอบการรายนี้เป็นผู้ประกอบการที่มีพื้นที่ทางการเกษตรกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้การดูแลกิจการไม่ทั่วถึง การมีผู้ดูแลกิจการสวนขางพาราในตำบลขุนช่องแทน ทำให้ลดช่องว่างการทุจริตของแรงงานลงได้ แม้ว่าผู้ประกอบการรายนี้จะมีการใช้จ่ายเพิ่มในการเป็นค่าตอบแทนในการดูแลกิจการก็ตาม ในกรณีนี้ผู้ประกอบการให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ให้ลูกให้หลานกิน ดีกว่าให้คนงานโกง” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

4.2.2 ร่วมรับผิดชอบ ในการแปรรูปผลผลิตขางพารา ผู้ประกอบการรายนี้จะแปรรูปขางพาราด้วยการทำยางแผ่น โดยมีโรงยางที่แปลงยางในแต่ละพื้นที่ (หมู่บ้าน) การทำยางแผ่นมีลักษณะคือ ต้องมีสถานที่ในการทำแผ่นยาง มีอุปกรณ์ในการทำแผ่นยาง และต้องมีสถานที่ในการเก็บแผ่นยาง เป็นต้น ด้วยลักษณะดังกล่าวการให้แรงงานแต่ละเบอร์ยางต้องรับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ เช่น ต้องช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณ โรงยางและอุปกรณ์ทำแผ่นยาง เป็นต้น โดยอุปกรณ์ 1 ชุด แรงงานจะใช้ร่วมกัน 2 เบอร์ยาง เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความเสียหายกับอุปกรณ์หรือโรงยางแรงงานทั้ง 2 เบอร์ยางจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน ขณะเดียวกันสถานที่เก็บแผ่นยางพาราที่มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน โดยแผ่นยางพาราถูกนำไปแขวนตากไว้ในห้องเพื่อป้องกันการขโมยจากบุคคลภายนอก และการป้องกันการทุจริตจากแรงงานด้วยตนเอง ผู้ประกอบการรายนี้ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการให้แรงงาน 2 เบอร์ยางใช้ห้องแขวนแผ่นยางพาราห้องเดียวกัน มีกุญแจห้องละ 2 ดอก ขณะที่แรงงานในแต่ละเบอร์ยางจะสามารถถือกุญแจได้ดอกเดียวเท่านั้น การเข้าห้องเก็บแผ่นยางพาราจะต้องเข้าพร้อมกันและออกพร้อมกัน สอดรับกับคำสัมภาษณ์ของผู้ดูแลที่กล่าวว่า

“ให้คนงานรับผิดชอบกันเอง ทะเลาะกันเอง เราไม่ต้องเลย สบายดีนะ” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

4.2.3 การช่วยเหลือ ในการทำสวนยางพาราและการใช้แรงงานในสวนยางพารา เป็นการทำงานภายใต้การพึ่งพิงธรรมชาติเป็นสำคัญ กล่าวคือ การกรีดยางเป็นการกรีดยางที่ต้องมีช่วงเวลาที่เหมาะสม ในช่วงอากาศเย็น และไม่มีฝนรบกวน หากมีอากาศร้อนเกินไปทำให้น้ำยางไหลน้อย มีปริมาณน้ำยางที่ไม่สม่ำเสมอ ขณะเดียวกันในฤดูฝนก็เป็นอุปสรรคต่อการกรีดยางเช่นกัน เนื่องจาก หากฝนตกและต้นยางมีความชื้นก็จะไม่สามารถกรีดยางได้ เพราะการกรีดยางจะทำให้เกิดโรคที่มากับความชื้นได้ ได้แก่ โรคไฟทอป เทอร่า และโรคเชื้อราอื่น ๆ ที่ส่งผลร้ายแรงสร้างความเสียหายกับต้นยางได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการสวนยางพาราบางรายจึงหยุดกรีดยางในช่วงฤดูฝน ผลกระทบโดยตรงจึงเกิดกับแรงงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในกรณีดังกล่าวผู้ประกอบการรายนี้ใช้วิธีการให้แรงงานกรีดยางในฤดูฝนแต่ต้องดูแลสุขภาพดินฟ้าอากาศควบคู่ไปด้วย เช่น เมื่อมีแนวโน้มว่าฝนจะตกก็ไม่ให้แรงงานกรีดยาง เพราะนอกจากจะมีผลต่อต้นยางแล้วยังอาจทำให้แรงงานทำงานฟรีอีกด้วย หากซึ่งการหยุดกรีดยางเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานในเรื่องปากท้อง ผู้ประกอบการรายนี้แก้ปัญหาเรื่องนี้ด้วยวิธีการให้แรงงานสามารถเบิกเงินล่วงหน้าได้โดยไม่มีการคิดอัตราดอกเบี้ยแต่อย่างใด ดังคำสัมภาษณ์ของแรงงานรายหนึ่งที่กล่าวว่า

“ในช่วงฝนตก ยางก็ตัดไม่ได้ ถ้าเบิกแล้วแต่ไม่ได้ก็จบ ดีที่ลุงแก่ใจดี ให้เบิกได้ ถ้าแก่บางคนบอกไม่ใช่เรื่องของเขา จบเลย” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

ในการเบิกเงินล่วงหน้าของแรงงานในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการรายนั้น จำนวนเงินที่แรงงานในแต่ละเบอร์อย่างที่สามารถเบิกได้นั้น ขึ้นอยู่กับความประพฤติและจำนวนปีที่แรงงานเข้ามาทำงานด้วย สอดรับกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่กล่าวว่า

“แหม! ถ้ามันดีกับเรา เราก็ต้องช่วยมัน ได้ตามพฤติกรรม กรรมใครกรรมมัน น้อยมากกว่ากันไป โอ๊ย! บางคนลุงให้มันเบิกเป็นแสนเลย” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันแม้ว่าจะมีผู้ดูแลสวนยางพาราอยู่แล้ว ในบางครั้งผู้ประกอบการจะเดินไปดูแรงงานกรีดยางในสวนยางพาราเวลาที่แรงงานกรีดยาง หรือเวลาเก็บน้ำยาง สอดรับกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานรายหนึ่งที่กล่าวว่า

“ลุงแก่เป็นคนไม่ถือตัว แกให้ความสำคัญกับพวกผมเสมอ แกพูดบ่อย ๆ ว่า ถ้าไม่มีพวกผมแกก็ไม่มีเท่าทุกวันนี้หรอก” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

การจัดการด้านสวัสดิการให้กับแรงงานผู้ประกอบการมีสวัสดิการในด้านที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้ประกอบการมีการเก็บค่าสาธารณูปโภคดังกล่าวในอัตราครัวเรือนละ 500 บาท รวมเป็นค่าไฟฟ้า และค่าน้ำประปา

ในส่วนการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว นั้น ผู้ประกอบการจะมีผู้ดำเนินการให้ในลักษณะตัวแทน โดยตัวแทนจะดำเนินการในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขอใบอนุญาต ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของตัวแทนในการขอใบอนุญาตในส่วนนี้แรงงานจะไม่ถูกเรียกเก็บจากผู้ประกอบการ ในส่วนค่าใช้จ่ายในการขอใบอนุญาตจากทางราชการ เช่น ค่าถ่ายรูป ค่าตรวจสุขภาพ เป็นต้น แรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมด โดยการสำรองจ่ายของผู้ประกอบการ สอดรับกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่กล่าวว่า

“ให้มันออกค่าตัวอย่างเดียวก็จะตายกันอยู่แล้ว ขึ้นให้ออกอะไรอีก มันก็แย่เนะ”
(ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

จากการศึกษาในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการในตำบลขุนช่อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าผู้ประกอบการในตำบลขุนช่อง จะมีภูมิลำเนาเดิมที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่แต่เข้ามาประกอบกิจการในตำบลขุนช่อง โดยอาชีพหลัก คือ การประกอบกิจการสวนยางพารา และมีอาชีพเสริมอื่น ๆ ได้แก่ การค้าขาย ทำสวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้ และสวนยางพาราในตำบลอื่น ๆ

การบริหารจัดการสวนยางพารามีความแตกต่างกันในแต่ละผู้ประกอบการ เช่น บางรายมีการกำหนดอายุแรงงาน บางรายมีการกำหนดว่าต้องเป็นแรงงานต่างด้าวเท่านั้น บางรายมีการกำหนดว่าต้องเป็นแรงงานที่มีครอบครัวแล้ว เป็นต้น ขณะที่ผู้ประกอบการมีพื้นที่ปลูกยางพาราในตำบลขุนช่องประมาณ 100-400 ไร่ มีแรงงานระหว่าง 4-9 ครอบครัว การได้แรงงานจากที่แรงงานมาสมัครด้วยตนเอง การแนะนำของผู้ประกอบการ การแนะนำของแรงงาน และนำแรงงานมาจากนอกพื้นที่

การแบ่งงานให้แรงงาน แรงงาน 1 คน ยางพาราพันธุ์ PBM 600 กรีดยางพาราจำนวน 700 – 900 ต้น และกรีดลักษณะ 2-3 คืบ ให้หยุดพักพ่อน 1 คืบ ยางพาราพันธุ์ 251 แรงงาน 1 คนจะให้กรีดได้ 1,000 -1,400 ต้น และกรีดในลักษณะ 1 คืบ หยุด 1 คืบและการกรีดแบบใช้เทคโนโลยี แรงงาน 1 คนจะให้กรีด 1,500 ต้น และกรีดในลักษณะ 1 คืบ หยุด 2 คืบ

สำหรับการแบ่งรายได้ที่มีความแตกต่างกันเริ่มที่ร้อยละ 65 : 35, 60 : 40, 55 : 45 ตามแต่ละผู้ประกอบการ และบางรายเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานในกรณีพิเศษ เช่น ในช่วงราคายางตกต่ำ เป็นแรงงานในสวนยางพาราเป็นเวลานาน เป็นต้น แต่การแบ่งรายได้ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว

การประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานผู้ประกอบการการส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงาน มีบางรายที่ขาดแคลนแรงงานช่วงกลางฤดูการผลิตเป็นเวลานาน ๆ และไม่มีกรมอบหมายงานให้ผู้อื่นเข้าบริหารแทนยกเว้นกรณีศึกษาที่สี่เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่และมีการทำสวนยางพาราในพื้นที่อื่น

กติกาในสวนยางพาราผู้ประกอบการมีเกณฑ์ที่ไม่แตกต่างกันมากนักมีเพียงผู้ประกอบการบางรายที่แรงงานจะต้องช่วยผู้ประกอบการทำสวนด้านอื่น ๆ เช่น สวนปาล์ม น้ำมัน และสวนผลไม้ และบางรายแรงงานต้องจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในสวนยางพาราที่แรงงานเป็นผู้กรีดย

การป้องกันการทุจริตผู้ประกอบการบางรายไม่มีการป้องกันการทุจริตเนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่ ขณะที่ผู้ประกอบการบางรายมีการเข้าสวนยางพาราทุกวัน เพื่อตรวจตราความเรียบร้อย มีการล้อมรั้วลวดหนามในบริเวณที่พักและโรงยาง การมีผู้ดูแลสวนยางพารา การให้แรงงานเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบและมีการช่วยเหลือแรงงานในช่วงที่ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

การขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว ผู้ประกอบการเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าถ่ายรูป ค่าขอใบอนุญาต เป็นต้น แรงงานจะเป็นผู้จ่าย ในขณะที่ค่าดำเนินการอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมัน ขณะที่ผู้ประกอบการบางรายการขอใบอนุญาตทำงานให้กับแรงงานต่างด้าว จะมีผู้ดำเนินการให้ในลักษณะนายหน้า โดยคิดค่าดำเนินการเป็นรายบุคคล รายละ 1,500 บาทสำหรับแรงงานและ 500 บาทสำหรับผู้ติดตามแรงงาน

การจัดสวัสดิการผู้ประกอบการจะมีสวัสดิการให้กับแรงงานในด้านที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น บางรายมีการเก็บค่าสาธารณูปโภคดังกล่าว ในอัตราครัวเรือนละ 500-1,000 บาทต่อเดือน

ปัญหาอุปสรรคการบริหารแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนซ่อง พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราประกอบด้วยประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่อาจแยกตามลักษณะและขนาดของผู้ประกอบการได้ ผู้วิจัยจึงขอสรุปปัญหาอุปสรรครวมทุกกรณีศึกษาได้เป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การขอใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว ที่ผ่านมากการขอใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวเป็นไปด้วยความยุ่งยากและมีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน โดยในปี พ.ศ. 2547 จากการที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายจังหวัดและหลายอาชีพ รัฐบาลไทยจึงมีนโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ โดยให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในประเทศไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะเคยขออนุญาตทำงานหรือไม่ รวมทั้งครอบครัวผู้ติดตาม มาขึ้นทะเบียนรายงานตัวต่อกระทรวงมหาดไทย และขออนุญาตทำงานกับกระทรวงแรงงาน โดยมีจุดประสงค์ที่ต้องการทราบจำนวนแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยทั้งหมด เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย โดยการให้ประเทศต้นทางพิสูจน์สัญชาติและออกเอกสารแทนหนังสือเดินทางต่อไป ขั้นตอนการขอใบอนุญาต

ทำงานของแรงงานต่างด้าวมีขั้นตอนต่าง ๆ คือ ผู้ประกอบการต้องยื่นแบบแจ้งความต้องการจ้างคนต่างด้าว (โควตา) และกรอกรายละเอียดการยื่นแบบแจ้งความต้องการจ้างคนต่างด้าวตามเป็นจริงเพื่อให้เจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาตการใช้แรงงานต่างด้าว (โควตา) การขอรับใบอนุญาตทำงาน ผู้ประกอบการต้องนำแรงงาน ไปขึ้นทะเบียนแรงงานที่จัดหางานจังหวัด มีการตรวจพิสูจน์สัญชาติที่รัฐบาลจัดไว้ มีการตรวจสอบสภาพแรงงาน และนำแรงงานขึ้นทะเบียนที่อำเภอท้องที่แรงงานทำงาน ขั้นตอนในการดำเนินการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น มีระยะเวลาในการดำเนินการทั้งหมดประมาณ 3 เดือน และต้องเดินทางไปในหลายสถานที่ที่มีค่าใช้จ่ายประมาณ 3,000-4,000 บาทต่อหนึ่งคน ขณะที่ใบอนุญาตทำงานมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ประกอบการบางรายจึงมองว่าเป็นความยุ่งยากและไม่คุ้มค่า ผู้ประกอบการบางรายจึงปล่อยให้แรงงานทำงานในกิจการสวนยางพาราด้วยหนังสือเดินทางนักท่องเที่ยว ขณะที่ผู้ประกอบการบางรายเลือกการจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อแลกกับการไม่ถูกตรวจสอบและไม่ถูกจับกุม ในอัตราเดือนละ 500 บาทต่อหนึ่งแรงงานและเดือนละ 200 บาทสำหรับผู้ติดตามแรงงาน โดยค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนแรงงานจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการรายหนึ่งกล่าวว่า

“การทำคนงานให้มันถูกกฎหมายทำไมมันยุ่งยากนักก็ไม่รู้ ต้องไปนู่นไปนี่ ค่าใช้จ่ายสูงทำให้ถูกกฎหมายดีไม่ดีมันหนีเราอีก จ่ายตำรวจเดือนละ 500 มันก็ง่ายดี ตำรวจก็พอรู้จักกันอยู่” (สาคร บุญถึง. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันผู้ประกอบการอีกรายให้ข้อมูลในเรื่องการขอใบอนุญาตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านมาสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ทำบัตรให้เดี๋ยวมันก็หนี การขอบัตรก็อะไรนักก็ไม่ว่า พาคนงานไปไหนก็ไม่ได้อยู่ดี ค่าใช้จ่ายไม่ต่างจากจ่ายตำรวจเลย จ่ายตำรวจแล้วก็ปลุกน้องง่ายดี เงินมันน้อย” (ชลอม ประทุมชาติ. สัมภาษณ์. 2557)

อย่างไรก็ดีจากการประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ในทุกจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานชั่วคราวให้แก่คนต่างด้าว และจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นคนต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักและปฏิบัติงานร่วมกับกระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จากมาตรการดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนซ่องนำแรงงานไปจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุผลในเรื่องของความรวดเร็วในการขอใบอนุญาต การกวาดล้างจริงจังของเจ้าหน้าที่และความต้องการของแรงงานในสวนยางพารา สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการรายหนึ่งกล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้นับแต่ทำง่ายหน่อยที่เดี๋ยวก่อน คนงานก็สบายใจด้วย” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่องอีกราย ที่กล่าวว่า “ตอนที่จ่ายให้ตำรวจ ลูกน้องก็อยู่ได้แต่ในพื้นที่ ตอนนี้ทำบัตรให้ มันก็สบายใจไม่ต้องกลัวใครแจ้ง” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

2. ฝีมือแรงงาน การกรีดยางพาราเป็นงานที่ต้องมีการฝึกฝนทักษะและใช้ประสบการณ์ในการทำงาน ภายใต้แนวคิดที่ว่ากรีดยางต้องยึดหลักว่า เมื่อกรีดแล้วจะต้องได้น้ำยางมากที่สุด เปลือกเสียหายน้อยที่สุด ประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุดและต้นยางมีอายุการกรีดได้นานที่สุด ดังนั้นแรงงานที่กรีดยางต้องมีทักษะการทำงาน มิฉะนั้นอาจก่อความเสียหายแก่ต้นยางและผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็มีความเสี่ยงในการเลือกใช้แรงงาน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการรายหนึ่งว่า

“คนงานถ้าฝีมือดีก็ดีหน่อย แหม! บางคนแค่กรีดเป็นหน้ายางเสียหายหมด คนที่ ฝีมือดีก็หายาก” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

3. ความผันผวนของราคาผลผลิต ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาราคายางพาราสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันราคาผลผลิตยางพาราตกต่ำ จากราคาสูงสุดในปี พ.ศ. 2554 ยางพาราแผ่นมีราคาอยู่ที่ประมาณกิโลกรัมละ 170 บาท ในช่วงปีดังกล่าวผู้ประกอบการสวนยางพาราทุกรายจะมีแรงงานประจำสวนครบทุกเบอร์ยาง ขณะที่ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) ราคายางพาราตกต่ำอย่างหนัก ยางพาราแผ่นมีราคาอยู่ที่ประมาณกิโลกรัมละ 50 บาท ซึ่งมีความแตกต่างจากราคาผลผลิตเมื่อ 2-3 ปีก่อนอย่างเห็นได้ชัด และจากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการขาดแคลนแรงงานเนื่องจากแรงงานต่างหันมาขายแรงงานให้กับการเกษตรในรูปแบบอื่น ๆ หรือภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

4. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงาน การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกันภายใต้ความแตกต่างทางเชื้อชาติและภาษา หรือแม้ว่าจะไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือภาษา ต่างก็เป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการสวนยางพาราต้องเผชิญ ปัญหาความสัมพันธ์ของแรงงานแยกเป็น 2 ประเด็นสำคัญได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานด้านเชื้อชาติ ภาษา และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

4.1 ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานด้านเชื้อชาติ ภาษา แรงงานในสวนยางพารา มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีแรงงาน 3 กลุ่มที่เป็นแรงงานหลักในกิจการสวนยางพารา ได้แก่ แรงงานไทย แรงงานลาวและแรงงานเมียนมาร์ ผู้ประกอบการสวนยางพาราส่วนใหญ่จะมีแรงงานประจำสวนมากกว่าหนึ่งสัญชาติ ปัญหาความสัมพันธ์ของแรงงานเกิดจากการรวมกลุ่มกันของแรงงานในลักษณะกลุ่มย่อยในสวน การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน หรือการรวมกลุ่มกันของแรงงานสัญชาติเดียวกัน บางครั้งนำไปสู่การไม่เข้าใจกันของแรงงานในสวนยางพาราในที่สุด

4.2 ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานในสวนยางพาราจะมีความรับผิดชอบแยกส่วนในแต่ละเบอร์ยาง แต่การแปรรูปผลผลิตยางพาราส่วนใหญ่จะรวมกันในบริเวณ “โรงยาง”

ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ร่วมกัน ขณะที่การแปรรูปจะมีช่วงเวลาที่ตรงกัน กล่าวคือ การกรีดยางจะมีช่วงเวลาเดียวกัน เก็บน้ำยางพารานำมาแปรรูปใกล้เคียงกัน แรงงานที่ต้องใช้เครื่องมือชุดเดียวกัน ต้องแบ่งงานกัน ด้วยลักษณะดังกล่าวแรงงานที่มีความขัดแย้งกันในเรื่องส่วนตัว จะนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลไปยังผู้ประกอบการ

5. การลักลอบใช้สารเคมีในการเร่งน้ำยาง การลักลอบใช้สารเคมีในการเร่งน้ำยางในสวนยางพาราก่อให้เกิดความเสียหายต่อต้นยางและผู้ประกอบการยางพาราในระยะยาว การใช้สารเคมีเร่งน้ำยางจะทำมีน้ำยางออกมากในช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ใช้สารเคมี จากนั้นต้นยางพาราจะมีอาการเปลือกยางแห้งและไม่มีน้ำยางหรือที่เรียกว่า “ยางตายนิ่ง” ส่งผลให้ไม่สามารถกรีดยางพาราได้อีก ขณะที่แรงงานจะย้ายสวนยางภาระทั้งหมดจะอยู่ที่ผู้ประกอบการ การกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นในกรณีที่แรงงานมีการเปลี่ยนแปลงนายจ้างบ่อย แรงงานไม่มีความซื่อสัตย์ หรือกรณีที่แรงงานมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้าง

6. การเปลี่ยนนายจ้างของแรงงาน แรงงานบางครอบครัวทำงานกับผู้ประกอบการรายหนึ่งเป็นเวลานาน ขณะที่แรงงานบางครอบครัวทำงานกับผู้ประกอบการหลายรายในเวลาไม่นาน การเปลี่ยนนายจ้างของแรงงานต่างด้าวเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสวนยางพารา โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลผลิต ผู้ประกอบการบางรายแก้ปัญหาด้วยการยึดใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวเพื่อป้องกันการหลบหนีของแรงงาน หรือการเก็บสะสมรายได้ของแรงงานในอัตราร้อยละ 5 ของรายได้แรงงานและจะจ่ายเงินให้กับแรงงานเมื่อสิ้นสุดฤดูกาลผลิต

7. การกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าว การกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าวจะเกิดขึ้นในช่วงสิ้นสุดฤดูกาลผลิตประมาณเดือนกุมภาพันธ์ แรงงานต่างด้าวบางครอบครัวจะเดินทางกลับประเทศของตนเองและเดินทางกลับมาช่วงเริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่ในเดือนเมษายน การกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าวจะเป็นการเดินทางกลับไปในลักษณะการไปพักผ่อนหรือการไปพบปะพี่น้อง แต่มีแรงงานบางส่วนเลือกไม่กลับมาทำงานกับผู้ประกอบการเดิมของตนและไม่แจ้งผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะรอแรงงานของตนโดยไม่หาแรงงานใหม่ ขณะที่การหาแรงงานในช่วงกลางฤดูกาลผลิตเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่นิยมเนื่องจากมองว่าเป็นแรงงานที่ขาดความรับผิดชอบในงาน สอดรับกับคำสัมภาษณ์สำคัญของผู้ประกอบการที่กล่าวว่า

“บางทีคนงานมันไปแล้วไปเลย มันบอกกลับไป”

ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพารา ผู้วิจัยพบว่าเป็นการบริหารจัดการในลักษณะเครือข่าย ผู้ประกอบการให้ความสำคัญต่อแรงงานในฐานะเป็นส่วนหนึ่ง

ของสวนยาง การบริหารจัดการให้ความสำคัญในมิติด้านมนุษยธรรมมากกว่าเป็นเพียงเครื่องจักร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในสวนยางพาราผู้ประกอบการไม่ค่อยประสบปัญหามากนัก ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการได้ อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่ผู้ประกอบการไม่สามารถบริหารจัดการได้ โดยผู้วิจัยจะขอแยกใน 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในด้านกฎหมาย และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพาราในด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเข้ามามีบทบาทในการดูแลแรงงานต่างด้าวของหน่วยงานภาครัฐบาลในท้องถิ่นมากกว่าที่เป็นอยู่ การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว การตรวจสอบแรงงาน และจำนวนแรงงานจากความต้องการแรงงานเพื่อรองรับการขยายตัวของภาคการเกษตรในพื้นที่ ส่งผลมีปริมาณความต้องการใช้แรงงานต่างด้าวในพื้นที่ตำบลขุนซ่องมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งทีกล่าวว่า

“เมื่อก่อนฉันก็ใช้แต่คนงานไทยนะ พวกพม่า ลาว ไม่มีหรอก เดียวนี้ไม่รู้คนไทยมันไปทำอะไรหมดมีแต่พวกนี้ทั้งนั้น” (ฉลอม ประทุมชาติ, สัมภาษณ์, 2557)

จากการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวและความต้องการใช้แรงงานของผู้ประกอบการในพื้นที่ทำให้ผู้ประกอบการสวนยางพาราเสนอแนวทางในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบและต้องการให้หน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าที่เป็นอยู่ ดังคำสัมภาษณ์สำคัญทีกล่าวว่า

“ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ไม่เห็นทำอะไรเกี่ยวกับต่างด้าวเลย มีบัตรบ้าง ไม่มีบัตรบ้าง ในหมู่บ้านตัวเองต่างด้าวมีกี่คนยังไม่รู้เลย ทั้งๆที่ประชามหมู่บ้านทุกเดือน” (สาคร บุญถึง, สัมภาษณ์, 2557)

ซึ่งคำสัมภาษณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับความเห็นของผู้ประกอบการอีกรายที่ให้สัมภาษณ์ ความว่า

“แหม! ผู้นำในหมู่บ้านก็น่าจะช่วยพวกเราบ้าง ประวัติต่างด้าวเป็นมายังไงก็ไม่รู้เลย นำมีการเก็บข้อมูลพวกนี้ไว้บ้าง” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง, สัมภาษณ์, 2557)

จากการให้ข้อมูลของผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนยางพารา ต้องการให้มีหน่วยงานในท้องถิ่นที่เข้ามาดูแลในส่วนของแรงงานต่างด้าวทั้งในเรื่องของจำนวนแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานของแรงงานต่างด้าว

2. การจัดอบรมส่งเสริมแรงงานในท้องถิ่นให้กรีดยางและแปรรูปผลผลิตยางพาราในรูปแบบแผ่นยางพารา การกรีดยางพาราและการแปรรูปผลผลิตยางพาราเป็นเกษตรประณีตที่ต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการทำงานที่ค่อนข้างสูง เป็นแรงงานกึ่งฝีมือ ขณะที่ในปัจจุบันเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือในสวนยางพารา ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสวนยางพาราในด้านอายุการใช้งานของคัตยางลดลง หน้ายางเสียหายไม่สามารถกรีดยางได้ในรอบถัดไป การรับแรงงาน

เข้ากรีดขางในสวนเป็นการสู้มเสี่ยงในการได้แรงงานที่ไม่มีคุณภาพมากพอ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์
สำคัญของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่กล่าวว่า

“ขางเราปลูกตั้งหลายปีกว่าจะได้กรีด คนงานมากกรีดแต่ละคนหาดีแทบไม่ได้ คนกรีด
ขางดี ๆ เดียวนี้มันหายากจริง ๆ นะ” (ฉลอม ประทุมชาติ. สัมภาษณ์. 2557)

การแก้ปัญหาของผู้ประกอบการที่ผ่านมาใช้เกณฑ์การประเมินฝีมือแรงงาน โดยกำหนด
ว่าการกรีดขาง 1 นิ้วต้องมีผลไม่เกิน 1 แผล หากเกินที่ผู้ประกอบการกำหนดแรงงานจะถูกปรับเงิน
และอาจหนักถึงขั้นให้ออก ขณะเดียวกันการให้แรงงานออกจากสวนขางก็เป็นผลกระทบโดยตรง
ต่อผู้ประกอบการเนื่องจากจะทำให้ผู้ประกอบการขาดรายได้ ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการสวน
ขางพาราในการแก้ปัญหาการขาดแคลนฝีมือแรงงาน คือ การจัดอบรมการกรีดขางและการแปรรูป
ผลผลิตขางพารา ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่กล่าวว่า “เมื่อก่อนลุงอยู่ที่ระยองเค้ามี
โครงการสอนอาชีพหรืออะไรสักอย่างเกี่ยวกับการกรีดขางและทำแผ่นขาง เออ! ลุงว่ามันก็ดีนะ
แต่เดี๋ยวนี้หายไปไหนหมดก็ไม่รู้” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการอีกรายที่กล่าวว่า

“มีการสอนการกรีดขางและทำแผ่นขางมันก็ดีสิ เพื่อไอ้พวกงู ๆ ปลา ๆ มันจะได้เป็นขึ้นมา
บ้าง ที่สำคัญเลยมันจะเป็นประโยชน์กับคนในหมู่บ้านนี้แหละ” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

3. การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการสวนขางพาราในตำบลขุนซ่อง ในการบริหารจัดการ
แรงงานต่างด้าวในกิจการสวนขางพาราที่ผ่านมา เป็นรูปแบบการบริหารแบบต่างคนต่างทำ ส่งผลให้มี
รูปแบบการบริหารที่หลากหลาย แรงงานมีการเปลี่ยนแปลงสวนขางเป็นระยะ ด้วยการเปรียบเทียบ
ผลประโยชน์ที่แรงงานได้รับ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่กล่าวว่า

“เคยมีลูกน้องมาพูดว่าสวนโน้นสวนนั้นแบ่งอย่างนั้นอย่างนี้ เราก็รำคาญบอกมันไปว่า
ช่วยเอารายละเอียดมาให้หน่อยได้มั๊ย ถ้าเค้าดีจริงเดี๋ยวแจ้งฝากให้ เราว่าเราดีแล้ว ยังโดน” (พจนรัตน์
ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้การที่ผู้ประกอบการสวนขางพารามีรูปแบบการบริหารงานที่แตกต่างกันนั้น
ทำให้แรงงานต่างด้าวเกี่ยวกับงานที่ทำด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น แรงงานต่างด้าวจะไม่ทำงานนอกเหนือจาก
บริเวณที่ตนกรีดขาง ที่ผ่านมาผู้ประกอบการบางรายใช้วิธีการหักรายได้แรงงานในเวลาขายแผ่นขาง
ข้อเสนอแนะที่ผู้ประกอบการเสนอ คือ การร่วมมือกันของผู้ประกอบการเพื่อสร้างการเรียนรู้บริหาร
ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อการรวมกลุ่มกันในการสร้างมาตรฐานการแปรรูปแผ่นขางพารา
อันจะมีผลต่อการจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบหรือกลุ่มสหกรณ์ดังกล่าวที่สำคัญของผู้ประกอบการ
รายหนึ่งว่า

“หากว่าชาวสวนขางที่นี้รวมตัวกันได้ ลุงว่าน่ากลัวเลยละ จัดการกันให้ดี ๆ นะ ทั้งเรื่อง
ลูกน้อง เรื่องการทำแผ่น และเรื่องขายอีก ตั้งกลุ่มเลย ขุนซ่องขางเท่าไรหรือนะ” (ประทุม ประมวล.
สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการอีกรายที่กล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้มองไปทางไหนก็สวนยาง แต่ก็ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย แทบไม่ได้คุยกัน ถ้าวางตัวกันได้ ราคาน่าจะดีกว่านี้ ไม่ต้องผ่านใคร” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

4. การเพิ่มระยะเวลาในใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว ในการขอใบอนุญาตทำงาน แรงงานต่างด้าวจะมีระยะเวลาในใบอนุญาตทำงานประมาณ 1 ปี ขณะที่ขั้นตอนในการขอใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ผ่านมาใช้เวลาในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การขอใบโควตา จนถึงแรงงานได้รับบัตรทำงานใช้เวลากว่า 2 เดือน และมีขั้นตอนต่างๆตามที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ในประเด็นปัญหาอุปสรรคแล้วนั้น ผู้ประกอบการต้องนำแรงงานเดินทางในการติดต่อขอใบอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวในหลายครั้ง หมายถึง การที่แรงงานต้องหยุดงานเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนในการขอใบอนุญาต ขณะที่ใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว มีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ว่า

“ทำไมบัตรต่างด้าวอายุสั้นนักก็ไม่วู้ ทำก็ยากกว่าจะได้ กว่าจะทำเสร็จไม่กี่เดือนก็หมดอายุอีกแล้ว” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันการประกาศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เรื่องการขอใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวที่มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ในทุกจังหวัดนั้น ผู้ประกอบการสวนยางพาราในตำบลขุนซ่องมีข้อเสนอแนะว่า การออกใบอนุญาตให้กับแรงงานนั้นควรเพิ่มระยะเวลาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรณีของแรงงานต่างด้าวที่แสดงเจตนาที่จะทำงานกับผู้ประกอบการรายเดิม ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายและตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการดังกล่าวของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ว่า

“คสช. ทำให้การขอบัตรต่างด้าวง่ายขึ้นแล้ว น่าจะทำให้บัตรมีอายุนานขึ้นด้วยนะ ไหน ๆ นายจ้างก็ต้องรับผิดชอบแรงงานอยู่แล้ว” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งความเห็นของผู้ประกอบการรายนี้สอดคล้องกับผู้ประกอบการอีกรายที่กล่าวว่า

“ถ้าบัตรต่างด้าวมีอายุสัก 2 ปีก็ดีสิ น่าจะมีนายจ้างพาแรงงานไปขึ้นทะเบียนอีกเยอะ และน่าจะมีมาตรการการขอให้จ่ายสำหรับแรงงานที่มีประวัติกับนายจ้างเดิม” (ฉลอม ประทุมชาติ. สัมภาษณ์. 2557)

5. ส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การทำเกษตรกรรมที่ผ่านมาเป็นการทำเกษตรแบบตามวิถีที่เคยปฏิบัติ ทำให้เกิดปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรคือ ยังใช้วิธีการเพาะปลูกไม่ถูกต้อง ทำให้ผลผลิตที่ได้รับไม่สูงเท่าที่ควร การส่งเสริมการผลิต การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่ายังไม่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ผู้ประกอบการสวนยางพาราจึงเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมในด้านความรู้

และเงินทุนในการรวมกลุ่มเพื่อเปลี่ยนวิถีการเกษตรเป็นเกษตรประณีตสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ว่า

“รัฐบาลควรเข้ามาช่วยเกษตรกรนะที่ผ่านมาชาวสวนยางทำซียางกันเยอะเลย ผลเสียมันเยอะ” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการอีกรายที่ว่า

“รัฐควรมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ ซะที่ ปล่อยชาวสวนทำกันเองมานานแล้ว” (วิเชียร ขจรกลิ่น. สัมภาษณ์. 2557)

6. ศึกษาต้นทุนการทำสวนยางพารา ในการทำสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่ผ่านมายังไม่มีการคำนวณต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ยังผลให้การบริหารจัดการในสวนยางพาราเป็นไปในรูปแบบไร้ทิศทาง ไม่รู้ต้นทุนที่แท้จริง ผู้ประกอบการจึงเสนอแนะให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องเข้ามาศึกษาต้นทุนการผลิตที่แท้จริงร่วมกับผู้ประกอบการ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ต้นทุนการปลูกยางพารา การดูแลรักษาต้นยาง ในแต่ละปีก่อนการเปิดกรีด อายุการกรีดและค่าใช้จ่ายในการดูแลสวนยางหลังการเปิดกรีด เป็นต้น สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการที่ว่า

“ตั้งแต่ปลูกยางมายังไม่รู้เลยว่ามีค่าใช้จ่ายเท่าไร” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

7. จัดเขตเกษตรที่เหมาะสม การทำเกษตรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ดิน น้ำ และอากาศ ปัจจุบันมีเกษตรกรทั่วประเทศที่ประกอบอาชีพปลูกสวนยางพารา โดยไม่มีการคำนึงถึงปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ด้วยไม่มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรหรือการสำรวจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่มีความแตกต่างกันผู้ประกอบการมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมให้ความรู้ในการทำเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรได้ผลผลิตตามปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ว่า

“บางคนบอกปลูกยางในนาบอกได้ผลดี บางคนบอกปลูกที่เนินดี ตกลงแบบไหนดีกันแน่” (พจนรัตน์ ศรีน้ำทอง. สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ว่า

“เกษตรกรอำเภอควรทำงานในเชิงรุกมากกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ใช่ให้ชาวสวนเดินไปหาเขาไม่กล้าหอก” (ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

8. การหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร ผู้ประกอบการทางการเกษตรมีวิธีการทำเกษตรแบบหวังน้ำบ่อหน้ากล่าวคือ เป็นการทำเกษตรโดยไม่มีการศึกษาถึงความต้องการของตลาดทำการเกษตรแบบตามกระแส โดยไม่มีการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดในปริมาณที่มากเกินไปเกินความต้องการหรือไม่มีตลาดรองรับ ผู้ประกอบการมีข้อเสนอแนะให้เกิดความร่วมมือของภาครัฐ และผู้ประกอบการเพื่อประสานด้านการตลาดและผลผลิตที่ออกสู่ตลาด สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการที่ว่า

“ชาวสวนก็ได้แต่ผลิต ขายให้พ่อค้าคนกลาง ราคาพ่อค้ากำหนด เท่าไหร่ก็ต้องขาย”
(ประทุม ประมวล. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันผู้วิจัยพบว่าแรงงานต่างด้าวในสวนยางพารามีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ
แรงงานต่างด้าว ดังนี้

1. มีช่องทางในการร้องเรียนเรื่องต่าง ๆ ให้กับแรงงานต่างด้าวที่ผ่านมาแรงงานต่างด้าว
จะคิดว่าตนเองในฐานะที่เป็นแรงงานในสวนยางพาราถูกผู้ประกอบการเอาเปรียบเสมอ ในด้านต่าง ๆ
ดังคำสัมภาษณ์ของแรงงานสัญชาติเมียนมาร์รายหนึ่งทีกล่าวว่า

“พวกผมมักโดนเอาเปรียบเป็นประจำ ช่างแผ่นดินแก่ก็เอาไปขายเอง แล้วก็บอกว่าได้กี่
กิโล เท่าไหร่ก็ไม่มิลิทธิเที่ยงหรอก” (แรงงานสัญชาติเมียนมาร์. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะที่แรงงานในสวนยางของผู้ประกอบการอีกราย ให้คำสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกัน
ความว่า

“ถ้าแก่แก่หกร้อยละ 5 แถบออกสิ้นปีคืนให้ แก่แล้วผมหนีกลางปี ขายยางที่ผมได้ส่วนแบ่ง
เป็นหมื่น พอถึงสิ้นปีผมจะกลับไปหาลูกที่บ้าน แก่เงินสะสมผมมาไม่กี่บาท” (แรงงานสัญชาติลาว.
สัมภาษณ์. 2557)

2. สร้างมาตรการป้องกันการเอาเปรียบจากนายจ้าง (ความมั่นคงของแรงงานต่างด้าว)
การจ้างงานในกิจการสวนยางพารา จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าแรงงานต่างด้าวมักจะเรียนรู้การพูด
ภาษาไทยได้ดี แต่ไม่มีการศึกษาในด้านการเขียนหรือการอ่านภาษาไทย ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถ
เอาเปรียบแรงงานได้ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานรายหนึ่งทีกล่าวว่า “ถ้าแก่ส่งบิลให้ผม
ผมอ่านไม่ออกหรือ แก่เขียนยังงี้ก็ไม่รู้” (แรงงานสัญชาติเมียนมาร์. สัมภาษณ์. 2557)

ขณะเดียวกันแรงงานอีกรายกล่าวว่า

“ถ้าแก่เก่าว่าผมขโมยยางแก่ ไล่ผมออกเลย ทั้ง ๆ ที่ผมไม่รู้เรื่องเลยนะ” (แรงงาน
สัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

3. ผู้ประกอบการปฏิบัติต่อแรงงานไทยและต่างด้าวในสวนยางพาราอย่างเท่าเทียม ในความ
คิดเห็นของแรงงานต่างด้าวให้ความเห็นว่าผู้ประกอบการสวนยางพาราจะปฏิบัติต่อแรงงานไทยดีกว่า
แรงงานต่างด้าว รวมถึงให้ความสำคัญกับแรงงานไทยมากกว่า ส่งผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์
ระหว่างแรงงานในกรณีนี้แรงงานต่างด้าวให้ความเห็นว่า ผู้ประกอบการควรปฏิบัติกับแรงงานในสวน
ยางอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานทีกล่าวว่า

“คนไทยทำอะไรก็ไม่ผิด พวกผมนี้ทำอะไรก็ผิดตลอด” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์.
2557)

4. การลดค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาตทำงาน ค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาต
ทำงานของแรงงานต่างด้าวมียาค่าประมาณ 3,000 – 4,000 บาทต่อคนและใบอนุญาตทำงานมีอายุ
ประมาณ 1 ปี ซึ่งแรงงานต่างด้าวให้ความเห็นว่า เป็นอัตราค่าธรรมเนียมที่ค่อนข้างสูงเนื่องจากคน

ทำงานในภาคเกษตรกรรมที่เป็นงานที่ใช้แรงงานสูง ขณะที่ในลักษณะงานและค่าตอบแทนมีความไม่มั่นคง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานที่กล่าวว่า

“กรีดยางมีความเสี่ยงสูง ถ้าแก่แบ่งให้เท่าไร ก็ต้องเอา” (แรงงานสัญชาติเมียนมาร์. สัมภาษณ์. 2557)

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของแรงงานอีกรายที่กล่าวว่า

“ปีไหนฝนไม่เยอะ ยางราคาดี ก็ดีไป แต่ปีนี้แย่ไปหมด” (แรงงานสัญชาติลาว. สัมภาษณ์. 2557)

นอกจากนี้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ประกอบกิจการสวนยางพารา ต้องมีการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในสวนยางพารา มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารจัดการสวนยางพาราประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลในการจัดการสวนยางพาราของผู้ประกอบกิจการสวนยางพารา ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาราคาผลผลิตยางพาราสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีผู้สนใจปลูกยางพาราเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย เกษตรกรบางรายเปลี่ยนวิถีการทำเกษตรด้านอื่นมาทำสวนยางพาราโดยขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำสวนยางพารา ในกรณีนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าผู้ที่ประกอบกิจการสวนยางพาราควรศึกษาข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการทำสวนยางพารา เช่น ในการศึกษาพันธุ์ยางที่เหมาะสม ความเหมาะสมของพื้นที่ในการทำสวนยางพารา การจัดการสวนยางพาราอย่างเป็นระบบ ปริมาณน้ำฝนและสภาพภูมิอากาศ และการจ้างแรงงานในสวนยางพารา เป็นต้น

2. การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการของผู้ประกอบกิจการสวนยางพาราในพื้นที่ การประกอบกิจการสวนยางพาราของผู้ประกอบการที่ผ่านมามีลักษณะ “ต่างคนต่างทำ” การบริหารไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ส่งผลให้แรงงานในสวนยางพาราทั้งแรงงานภายในประเทศและแรงงานต่างด้าว ได้มีการเปรียบเทียบความแตกต่างในการบริหาร การแบ่งรายได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้ประกอบกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่องควรมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบการรวมกลุ่มทางอาชีพ เช่น การรวมกลุ่มตั้งสหกรณ์ชาวสวนยางพารา เป็นต้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์รวบรวมผลผลิตทางการเกษตรเพื่อความเข้มแข็งในการประกอบกิจการสวนยางพารา และเป็นการแก้ปัญหาการใช้แรงงานในสวนยางพารา การย้ายสวนของแรงงานได้อีกด้วย

3. การแปรรูปผลผลิตยางพารา ในการแปรรูปผลผลิตยางพาราของผู้ประกอบกิจการสวนยางพาราในตำบลขุนช่องประกอบด้วย แผ่นยาง น้ำยางสด และเศษยาง ผู้ประกอบการรายใหญ่นิยมแปรรูปผลผลิตยางพาราเป็นแผ่นยาง เนื่องจากไม่ยุ่งยากในการบริหารจัดการ ขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยนิยมการแปรรูปผลผลิตเป็นน้ำยางสดและเศษยาง เนื่องจากไม่ต้องอาศัยเครื่องมือและทักษะการทำงาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตยางพารา ผลกระทบ และความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการแปรรูปที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยและแรงงานรุ่นใหม่ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ในอนาคต โดยภาคส่วนที่สำคัญในการเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม คือ กลุ่มผู้ประกอบการสวนยางพาราที่ได้รับผลโดยตรงในการได้แรงงานมีทักษะเข้ามาในสวนยางพารา

4. การทำงานเชิงรุกของหน่วยงานรัฐบาล การส่งเสริมการปลูกยางพาราของหลาย ๆ รัฐบาลที่ผ่านมา ส่งผลให้บางช่วงราคาสผลผลิตยางพารามีราคาตกต่ำ อันเนื่องมาจากผลผลิตยางพารารอออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากและที่สำคัญ คือ คุณภาพของยางพาราที่ไม่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า การทำงานของภาครัฐบาลควรมีการส่งเสริมตั้งแต่ต้นทาง คือ วิธีการปลูก พื้นที่ที่เหมาะสม พันธุ์ยาง จนถึงปลายทาง คือ การบริหารจัดการ การแปรรูป และตลาดรองรับ เป็นต้น มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประจำจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดที่มีการปลูกยางเป็นจำนวนมาก และจังหวัดที่มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำสวนยางพารา เป็นต้น